

201-75

De Halbergskede samlingen
Sogn Folkemuseum
Biblioteket

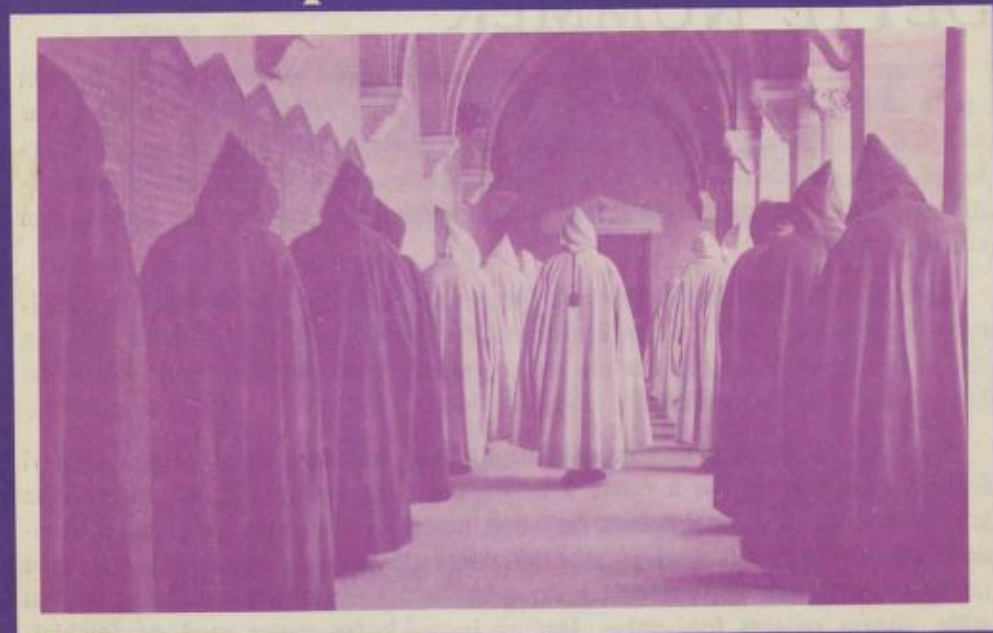
DYADE

Nr. 1-2 1977

Dobbeltnr.

Løssalg kr. 12,—

Kontempative oaser

Munkerepublikken Athos
I Rishikeshs stille rytme
Gjest på Karmelgården
Marcello Haugens Svarga
Zen i Korea
Maskedanser fra lille Tibet

Ref

DETTE NUMMER

berører et tema som vel de aller fleste mennesker på ett eller annet tidspunkt må ta stilling til — *religiøsitet*. Fra en historie hvor religiøs livsorientering var nærmest enerådende, svingte pendelen inn i moderne tid mot en annen ytterlighet — sekularisering alle vegne. Særlig gjelder dette Vesten og de kommunistiske land i øst, men også resten av de østerlandske kulturer har merket den verdslige trend.

Dette til tross har siste år-tier vært preget av påtagelig ny interesse for religiøs problematikk, — for det bakenfor det fornuften og livet umiddelbart gir en del i, Det er in å snakke om sin tro, og stadig flere mennesker er på rastløs leting etter religiøs mening.

Noe mer mangeslungent enn religiøst liv skal man lete lenge etter, — og vi har ikke tatt mål av oss å prøve å belyse det i sin bredde. Vi har heller ikke kommentert så mye, — bortsett fra noen tanker om umoden religiøsitet. Kanskje kommer DYADE med et mer reflekterende nummer om religiøsitet med tid og stunder. For dette nummer var arbeidstittel *kontemplative oaser*, — om stille, ensom religiøs fordypelse. Her er inntrykk fra møter med de forskjelligste religiøse tradisjoner, — glimt inn i samfunn og miljøer som er lukket og fremmed for de fleste av oss, — hvor hovedbeskjeftigelse er å gi form til noe guddommelig som klinger i bevisstheten.

I REDAKSJONEN:

Carl Henrik Grøndahl
Torbjørn Hobbel (ansv.)
Are Holen
Anders Lindseth

FORRETNINGSFØRER:

Sigurd Bentsen

ANNONSER:

Christian Rafn

Frimannsgt. 22, Oslo 1.

Postgiro 2 09 42 33

Utkommer med 6 nummer i året.

Abonnement løper til skriftlig oppsigelse foreligger.

Ettertrykk bare etter avtale med redaksjonen.

Trykk: S. Bern. Hegland A/S, Flekkefjord.

ARHUNDRENES LENGSEL	s. 4
En lengsel har slått gjennom historien, – som ikke er av historien, men tidløs og evig summende.	
TEMPELDANSER I LILLE TIBET	s. 6
Vi er i Leh, hovedstaden i Ladakh, et gammelt kongedømme som grenser opp mot Tibets høyslette. Scenen er tempelgården i Hemis Gompa, lamaismens høyborg i området. To gjenfødte «Opplyste vesener» overværer et skremmende mysteriedrama – kamp mellom guder og demoner.	
MANDALAER – TIBETANSKE PSYKOGRAMMER	s. 13
Den buddhistiske kosmologi omfatter millioner av verdener og astrale solsystemer i et ufattelig rom.	
I RISHIKESH' STILLE RYTME	s. 14
Vi er på et av de viktigste steder i «Det hemmelige India». – Minuttene gikk, en time, to – solnedgangen gikk over i fiolett, aftenbrisen beveget trekronene med en stille susen, Ganges sildret like ved. I det fjerne velsignet en novise dalen med et haukende langtrukket «Oooooouuummm».	
DET ER IKKE TID DET GJELDER	s. 18
RENDEZ-VOUS MED LAKSHMANJOO	s. 20
Vi er utenfor allfarvei, på besøk hos en attraksjon man leter forgjeves etter i turistbrosjyrene, Kashmirs største yogi.	
FUNNET OG MISTET	s. 26
VÅREN KOMMER – GRESSET GROR AV SEG SELV	s. 28
Vi er i et over tusen år gammelt zen-kloster i Korea. Her i stillheten er det uten betydning, det som verden utenfor regner som viktig og vesentlig.	
Å LEVE MED OSS SELV SOM VI ER	s. 36
Krishnamurti, mannen som ikke ville være guru og verdensfrelser.	
SJELENS KATEDRAL PÅ SVARGA	s. 38
Høsten 1976 ville kommunen utlegge Marcello Haugens særegne eiendom på Lillehammer til friluftsområde.	
BETRAKTNINGER OVER EN DAG	s. 41
I 1930 ga Marcello Haugen ut en liten bok. Her bringer vi noen klipp.	
GJEST I KARMELGÅRDEN	s. 44
Fra et taust fellesskap i det gamle Israel, springer en av de mest åndfulle kontemplative strømninger innen den katolske kirke ut, – karmelitterordenen.	
MUNKEREPUBLIKKEN ATHOS	s. 51
Vi er på en halvøy i det nord-østlige Hellas, – i 1000 år har stedet vært sentrum for kontemplativt liv i den gresk-ortodokse kirke. Her er borglignende klostre. Her lever middelaldersk religiøs kultur og eldgamle mystikk-tradisjoner. I to artikler tar vi for oss dette merkelige samfunn. Den første er historisk, den andre skildrer møte med Athos idag.	
HISTORIEN OM ET HELLIG FJELL	s. 51
PILEGRIM 76	s. 57
UMODEN RELIGIØSITET	s. 67
Tema: Hvordan møter vi den religiøse lengsel når den våkner i oss.	

Tanker idag.....

ÅRHUNDRENE'S LENGSEL

En lengsel har slått gjennom historien, — som ikke er av historien, men tidløs og evig summende. Vi ser den ikke så lett idag, — hva enten den nesten har forstummet, eller er gått i skjul, ventende og lengtende etter igjen å finne form og uttrykk som vår samtid kan forstå.

Men kaster vi et blikk bakover i Europas historie og til andre kulturer, slår den oss i øynene. Hva i allverden fikk de gamle egyptere til å holde et tempel med 80.000 prester og hjelpere? Hva har beveget utallige kvinner og menn til å forlate alt og gå i kloster? Hvordan kunne det skje at hele landsbyer ble liggende øde fordi innbyggerne var dratt for å reise praktfulle katedraler? Det er for enkelt å si at det bare var maktstrukturer, overtro, mislykket seksuelliv o. l.

Middelalder-mennesket kunne ikke tvile på at ånd var en maktfaktor i verden. Hvor overveldende må ikke katedralen ha virket ved siden av hans egen lille hytte. Den sto ruvende alene — nærmest evig bestående mot de små forgjengelige husene rundt. Først i vårt århundre har andre bygninger tatt opp konkurransen i størrelse og høyde, om ikke i kunstferdig prakt. Og da husende helt annet enn ånds-institusjoner: — forsikringsselskaper, hoteller osv. Middelaldermennesket kunne heller ikke tvile når han så prosesjoner og prakten til ære for det himmelske. For ham var ånden «bevist», overalt møtte han monumenter for den. Eller kanskje det bare virket slik i vår mystiske fantasi...

Det er nesten rart. For den som idag famlende søker det tidløse, blir det sjeldent et sterkt og voldsomt møte. Det er merkelig kontrast mellom den prangende prakt middelaldermennesket

sto overfor når han så mot det religiøse, og den famlende åpning vi selv kan ane.

Men det begynte vel i hjertene den gang som nå — i det indre, i mørket og usikkerheten. Selv midt i kirkens blomstrende maktperiode begynte det stille og umerkelig for den Gud hadde kalt. Ingen helgen er gått veien uten nølen, feilsteg og famlen. Og ofte begynte det utenfor prakten — i forsøkelsen og i kamp med det bestående. Det begynte som en levende gnist i stillheten og et indre løfte om å holde fast ved denne kime. Løftet trosset alt, intet kunne kue det, selv om kallet ble dårlig fattet og forstått til å begynne med. «Jeg vet så vel at kildevannet springer, skjønt det er natten», synger Johannes av Korset, en av kirkens største mystikere. Det menneske som holdt ut, fortsatte å lete i gjemmene i sitt sinn like ufortrødent i trengsel som i medgang. Den indre søken har aldri vært like selvfølgelig som katedralen som alltid sto der. Ingen helgenrelikvie, hellig kirke eller kilde kunne garantere for at gnisten skulle fylle ens liv og bli ledesnor. Slik kunne inspirere, sette en på sporet — men ikke mer. Tilbake var det uforløste, mysteriet å trenge inn i, — lengselen å følge og forme sitt liv etter. Og det tok et liv for de fleste som alvorlig bestemte seg for å satse.

På ett eller annet tidspunkt rører vel slike lengsler ved alle. Noen kjenner det brenne i brystet i ungdommen, og så blir det mer stille. For andre er det korte blaff i opphøyde stunder. Men de har vært der, sterkt eller svakt. Og vi kan svare, eller vi kan la være. En taus lengsel fra dypet tvinger ingen, den er som et stille åndedrag. Hvis vi lytter og samstiller oss — lar det få lov til

å bli sentrum hvorfra vi ordner våre liv — kan mer flyte inn i oss av tidløs grunnrytme. Men vi kan også fortsette å leve foruten, og ikke ta hensyn til impulsene fra en dypere virkelighet. Intet annet er da skjedd, enn at vi kanskje som Per og Pål gikk forbi noe Askeladden fortsatte å rote i — skjulte glør i askehaugen. En katastrofe for det menneske som forstår seg på slikt, noe ganske uvesentlig for andre. Kanskje merket man det ikke engang. En ting kan vi ihvertfall være sikre på: Få i vår samtid vil klandre oss for at vi gikk forbi, like lite som noen vil oppmuntre. Det menneske som lever i det umerkelige åndedrag tilhører en avant garde som selv må finne veien, — uten at noen jubler det frem.

Det er ingen selvfølge å plassere transcendental meditasjon rett i en slik sammenheng som den vi her berører. Meditasjonen er ikke religiøs, den har intet innhold og mål. Og den fullbyrder

*En lengsel kan synes så uanseelig og liten,
som et umerkelig blaff.*

*Men kanskje er den det i oss som strekker
seg mot grenser utover alt kjent
— mot mysteriet.*

*Kanskje er den et stille budskap fra intui-
sjonens våkne hjørne i vår bevissthet
— noe som kan følges og nyskape vårt liv,
hvis vi klinger med i det tause.*

*Hvis vår vilje blir forlengelse av intuisjo-
nens formløse sprog.*

ingen lengsel. Sin lengsel må mennesket selv velge å følge. Men allikevel. Transcendental meditasjon er en metode som åpner for spirene i stillheten, åpner for vårhet mot tilværelsens grunnimpulser. Det blir lettere å erfare det stille, tause suget.

Det er ingen selvfølge at den som mediterer starter på en utviklingsprosess hvor disse impulsene gradvis finner form i ens gjerninger, følelser og tankeliv. Men muligens blir det ikke fullt så lett å gå forbi med skylapper neste gang noe dypere slår inn i ens bevissthet. Og hvis prosessen starter og mennesket er igang mot dypet, kan man kanskje i sitt liv fange opp fliker av den lengsel som ble til pyramider, katedraler og fantastiske læresystemer i verden og historien, — men nå slik den uoppørlig frisk og ny slår gjennom ethvert menneskehjerte. Gripe den i dens egentlige klangbunn i vår egen bevissthet, og ikke bare kjenne den igjen i dens time-lige og ytre symbolske form.

TEMPELDANSER I LILLE TIBET

Av Petter Hallmo og Atle Wærsted

Tibet — eventyrlandet på verdens tak. Dalai Lamas tapte teokrati. Strengt og nærmest hermetisk lukket både før og etter kinesernes invasjon. En forunderlig kultur, merkelige religiøse skikker. Et land å drømme og dikte om.

Mindre kjent er Ladakh, — et kongedømme som grenser opp mot Tibets høyslette. Idag tilhører det Kashmir. Fjellandet har fått navnet Lille Tibet, og det fortjener det. Både religiøst og etnisk er Ladakh del av den tibetanske kultur. Her er magiske rituelle maskedanser, levende gjenfødte guder og gåtefulle klostre.

Vi er i Leh, hovedstaden i Ladakh. Scenen er tempelgården i Hemis Gompa, lamaismens høyborg i området.

MUNKEDANSENE I HEMIS GOMPA

Trompetene gjaller. Heroldene med sine lange basuner står øverst på tempeltrappen, som ved en middelaldersk ridderturnering. Ned trappen skrider en prosesjon av klosterets lamaer. Den høyeste lama, den unge rimpoche, er blant dem. Over ham bæres en stor parasoll i gylden brokade.

Dype, monotone rytmer setter inn. Munkenes underlige, suggererende tromming fyller luften, skaper samme dragende stemning i alle tilstedeværende. Rytmene bølger fra og til i time etter time.

Klosterplassen er fylt av mennesker, tibetanere i sine fineste nasjonaldrakter. I sentrum dansende munk. Det er årets store festival, Mela of Hemis Gompa, tiden for maskedanser her i Hemisklosteret. Dansen synes nesten statisk, men er samtidig fortettet av gåtefullt liv. Munkene danser med små vaggende bevegelser, for ansiktet bærer de uhyg-

gelige masker. Dansen avspeiler kamp mellom guder og demoner. Maskene er groteske, malt i streke farger. Eneste unntak er en gylden maske med rene trekk, symboliserende den hellige lama, Buddhas representant.

Han sitter ubevegelig og uforstyrrelig mens guder og demoner hvirvler omkring på plassen. Selv går han ikke aktivt inn i striden, men representerer allikevel med sin opphøyede ro den høyestes styrke. I begynnelsen ser det ut til at demonene skal få herredømme, men til slutt må de onde vike for de gode krefter og den hellige lama.

En av munkene danser seg inn i ekstase. Trommene følger ham, intenst og besettende. Munken arbeider seg dansende ned i halvt stående, halvt sittende stilling, vaggende og huskende. Rytmene og ekstasen gir ham store krefter, lenge lenge holder han på, uten tegn til tretthet. Det er som om han er blitt ett med noe utenfor ham selv.

Om Ladakh

Ladakh er et vidstrakt og goldt fjelland, dannet av de vestlige forgreninger av Himalayafjellkjedene. Det er et av verdens høyeste og tynneste befolkede områder, ca. 1 innb./km². Opprinnelig har det tilhørt Tibet, men da det tibetanske kongedømme gikk i oppløsning før år 1000, ble fyrstedømmet Ladakh er selvstendig kongerike. Befolkningsmessig og religiøst sett har det frem til i dag fullt ut tilhørt den tibetanske kultur.

Vest for Ladakh ligger Kashmir, og siden 1836 har Ladakh vært under herredømme av Kashmir, hvor befolkningen for det meste er muhammedansk. Men kulturelt har det ikke vært noen påvirkning av betydning. Dette på grunn av de store fjellkjedenes beliggenhet, de stenger for kommunikasjonen. I dag hører begge områder inn under den indiske provinsen Jammu-Kashmir.

Kineserne gjør nå krav på Ladakh, de har allerede erobret en del land lengst øst, og det har vært mange harde trefninger. Inderne holder en stor styrke inne mellom fjellene og området har av disse grunner vært stengt for turister helt til sensommeren 74. Men nå er det anledning til å reise med buss fra Srinagar, hovedstaden i Kashmir, og innover i Himalaya.

Turen til Leh, hovedstaden i Ladakh, tar to døgn og krever gode nerver og god helse. De primitive bussene sliter seg over fjellpass på opp til 4100 meters høyde, tre fjellkjeder må man passere. Veiene er stedvis så dårlige at våre egne vestlandsveier fortøner seg som rene strandpromenadene i forhold.

Leh ligger sentralt i området med de fleste gompæne (klostre), og er fra gammelt kongesete og dertil handelssentrum og utrustningsstasjon for karavaner østover, innover de enorme høyslettene mot de sentrale deler av Tibet.

DEN UNGE RIMPOCHE

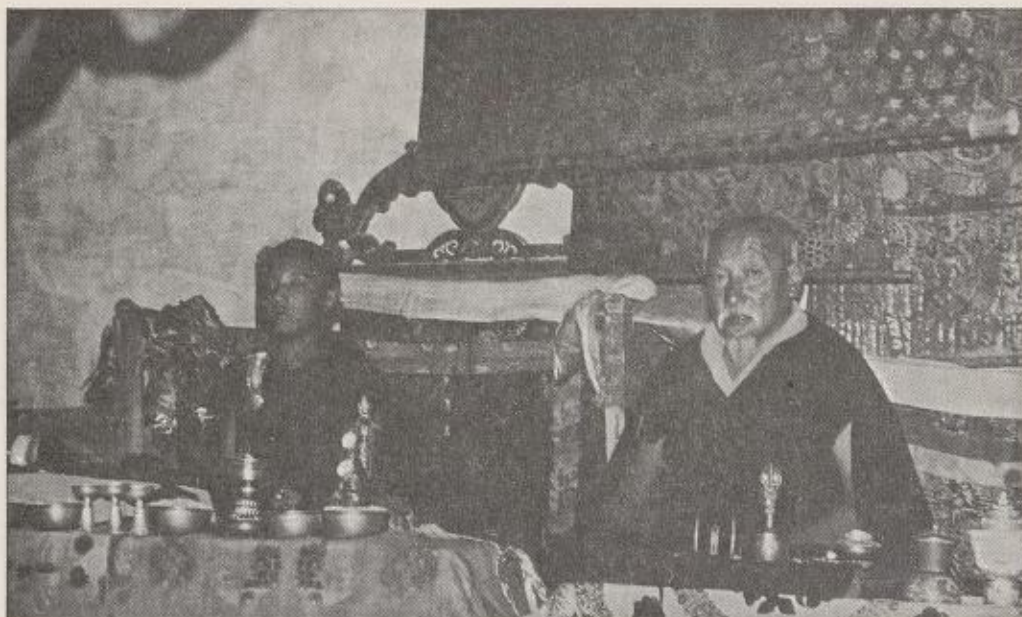
Munkenes dans er over. De to øverste lamaer reiser seg og forlater stedet. De går opp tempeltrappen og forsvinner inn porten mens folkemengden ærbødig bøyer seg mot jorden. «Nå eller aldri» tenker vi, og baner oss etter. Prosesjonen beveger seg innover mørke ganger. Det bærer opp bratte trapper og gjennom snirklede ganger. Vi hiver etter pusten her i denne tynne høyfjellsluften, og tumler videre. Plutselig står vi igjen ute i blendende dagslys, nå på klosterets tak.

I den andre enden av taket forsvinner de to ledende lamaer, rimpochene, inn i sine private rom. To andre lamaer stiller seg utenfor for å vokte inngangen. Vi går bort til inngangen, det viser

seg at en av vaktene snakker engelsk. På spørsmål om audiens, får vi til vår glede tillatelse til straks å møte rimpochene, de skal først bare få tid til å spise.

Rimpochene skal være gjenfødte lamaer, mennesker som tidligere er nådd så høyt i utvikling at de har vært gitt mulighet til å gå inn i Nirvana, den Evige Salighet. Men de har gitt avkall på dette for heller å gjenfødtes til hjelp for sine medmennesker. Nå strever de uopphørlig for andres forløsning. Høyest av tibetanske rimpocheer rangerer Dalai Lama og Panchen Lama.

Mens våre rimpocheer spiser, snakker vi med den engelsktalende lama. Han forteller at han tilhører et kloster i Nepal, hvor disse to rimpocheer har

De to rimpocheene under en seremoni. Den yngste til venstre er bare 12—13 år gammel, men allikevel overhodet for 14 klostre i Ladakh og Nepal. Han regnes for guddommelig, et menneske som i tidligere liv nådde nirvanas porter, men som valgte å vende tilbake til jorden for å hjelpe alle vesener til nirvana, — den evige frihet.

Slike gjenfødte frelsesskikkelser, rimpocheer (sanskrit: Bodhisattva = Opplyst vesen) er meget populære i tibetansk buddhisme. I Diamant-sutraen, et flittig studert skrift i Øst-Asia, står løftet en Bodhisattva må avgi.

«Den som er Bodhisattva må tenke slik: Alle vesner som finnes i dette uendelige univers, — enten født av egg, eller av morsliv, eller i vann, eller ved et mirakel; enten de har form eller ikke, enten de har oppfattelsesevne eller ikke, enhver tenkelig form for liv, — alle disse må jeg lede inn i nirvanas rike, dit hvor intet etterlates i denne forgjengelige verden.

Men allikevel, enda utallige vesener således er blitt ledet til nirvana av meg, er i virkeligheten ingen vesener overhode blitt ledet til nirvana.

Og hvorfor?

Hvis det i en Bodhisattvas sinn finnes snev av forestilling om et selv, et vesen eller skapning, om en levende sjel eller person, da er han ikke noe «Opplyst vesen». Alle slike forestillinger er født av uvidenhet.»

sin vinterresidens og hovedsete. Nå har han fulgt dem hit til Ladakh for å tjene dem mens de er her i sommer. Han er omkring 30 år, og har studert tibetansk kulturhistorie ved et indisk universitet. Han er såvidt vi kan skjønne blant de få lamaer som har annen utdannelse enn den religiøse som gis i

klosterne. Hans ydmykhet og varme hengivenhet overfor sin mester er påtagelig.

Den unge rimpoche, forteller han, er abbed for Hemis Gompa, det viktigste klosteret i Ladakh. Dertil er rimpocheen abbed for 14 andre klostre, endel beliggende i Ladakh, men de fleste i Ne-

pal. Hans navn er Staksang Rimpoche, og han er etter sigende 12. reinkarnasjon av en sjel som i sin femte reinkarnasjon kom via Afghanistan til Ladakh fra Tibet, og grunnla Hemis Gompa.

I 1963 dro denne rimpocheen, — i sin 11. reinkarnasjon, tilbake til Tibet. Der ble han av kineserne nektet å vende tilbake til Ladakh, hvorfor Hemis Gompa ble uten abbed inntil denne 11. reinkarnasjon døde i Tibet. Da ble nemlig samtidig den unge nåværende rimpoche født, som 12. mann i rekken. En kommisjon fant frem til ham blant alle nyfødte guttebarn i Ladakh, etter råd fra selveste Dalai Lama om å lete i en spesiell flyktningeleir.

I sitt nåværende liv er han ennå for ung og uerfaren til å overta den fulle og religiøse ledelsen av munkene og klosterne. Derfor blir han overalt fulgt av den gamle lamaen, som selv er rimpoche, men av litt lavere grad, for å læres opp.

Så gis det tegn om at vi kan få komme inn. Hjertet slår raskere — hvordan oppfører man seg ansikt til ansikt med to tibetanske hellige? En forgang leder inn til værelset der lamaene sitter. Rommet er dekorert med religiøse motiver på lerret, «thanka», omgitt av gull- og silkebrokade. På en slags trone ved den ene kortveggen sitter den unge rimpoche. Han er ikke mer enn 12—13 år. Til høyre for ham sitter den eldre, 60—70 år gammel, og helt til høyre sitter en europeer.

Litt klosset forsøker vi å hilse på tibetansk vis med håndflatene mot hverandre over hodet og overkroppen bøyet fremover. Man ber oss sitte ned, og serverer te, nøtter og søtsaker. Det er vanskelig å få igang en samtale da rimpoche i liten grad behersker engelsk. Da viser det seg heldigvis at europeeren som er tilstede snakker flytende tibetansk. Han tilbyr seg å være tolk. Vi treffer ham senere tilfeldig igjen på et hotell i Srinagar i Kashmir, og får da vite at hans navn er Heinrich Harrer, østerrikeren som levde i Tibet etter å

ha flyktet fra en fangeleir i Nord-India under 2. verdenskrig.

Han ble venn av Dalai Lama, og har skrevet om sine opplevelser i boken «7 år i Tibet». Tankevekkende er det nå å merke hvordan denne realisten etter hvert har opparbeidet stor respekt for Tibets rimpocheer, med ærbødighet betror han oss at «they are fare above us».

Den unge rimpoche vil vite hvem vi er og hvor vi kommer fra. Han sitter hele tiden rolig med bena i kors på Buddhavis. Overkroppen er imidlertid spillende med når han snakker. Han virker psykisk moden for sin alder, selv om typiske barnlige trekk og knising bryter gjennom, — uten at han gjør synlige forsøk på å skjule dette. Han innrømmer spontant at han ennå har for dårlig kjennskap til den tibetanske religion, og derfor henvises våre spørsmål om dette til den eldre, lama Togden Rimpoche. Denne har en verdig opphøyet, men samtidig vennlig og åpensinnet holdning der han legger ut om den tibetanske buddhismen og dens 4 hovedretninger. Her i Ladakh sogner nesten alle mennesker til samme retning, det vil si under disse to rimpocheer.

Før vi takker farvel, legger den unge rimpoche hendene sine på hodene våre og velsigner oss. Dette med en verdighet og samtidig naturlig spontanitet som slår oss. Han er bare en guttunge, og allikevel med enkel selvfølgelighet guddommelig overhode for 15 klostre — som om dette var naturgitt, noe han kunne leve i, uten av den grunn å miste noe av sitt åpne, ukompliserte vesen.

MØTE MED DET UNDERBEVISSTE

Arkitekturen i Tibet er utviklet i nært samspill med naturen, aldri mot denne. Dette fremhever klostrenes spesielle uttrykk, der de klorer seg til merkelige

– Plutselig var vi omgitt av groteske urtidsvesener som sto over oss.
Mahakala, – uhyret som sluker tiden. Her med flåkniv i håret, og i hånden en kopp
laget av en menneskeskalle fylt med blod.

klippeformasjoner og streber ennå høyere, eller der de omkranser besynderlige grotter.

Et tibetansk kloster er bygget med et virvar av mørke porter, ganger og trapper. Rommene er for det meste skitne og dårlig vedlikeholdte, alltid i halv-mørke. Men er man heldig, finner man i denne labyrinten frem til rikt dekorerte værelser, de hellige rom. Disse kapellene er fyllt av mystikk, de aller hemmeligste står alltid avlåst. Skal man få komme inn, må man snakke pent med, og gjerne betale en slant til munken som bærer klosterets nøkler i sitt belte. Det er gjerne en av de høyeste lamaene, ofte selve abbeden. At denne munken er øverste leder for klosteret, fremgår ikke alltid av klesdrakt og utseende, slike ytre ting betyr lite. Den mest uflidde og fillete munk vi møtte på hele turen bar et nøkkelknippe og var abbed i et stort kloster. Han skulle endog være rimpoche.

I det gamle Lama-Yuru-klosteret fikk vi ved et lykketreff den ære å komme inn i et bortgjemt og lite fremvist kapell, det eldste hellige rom i hele Ladakh. Dette rommet lå utenfor de sentrale deler av klosteret. Vi hadde møtt en tysk tibetolog som visste om dette, og spesielt hadde kontaktet abbeden for tillatelse til å komme inn. Rommet lå i en lav liten bygning nede i en skråning. En unnselig trapp førte opp til hovedinngangen. Abbeden åpnet med en enorm nøkkel, og vi ble låst inn.

Først kunne en ikke se noe i det hele tatt, men gradvis begynte vi å skimte en rekke gyldne Buddhatatuer. Disse stod rundt om i rommet og gav en atmosfære av Buddhas rene, klare viten og absolutte ro. Det var som å komme inn i en glemte verden fra dagslyset utenfor. Etter hvert som øynene vennet seg til mørket, kunne vi ganske tydelig se hvordan rommet var innredet. Vi oppdaget også en liten lav dør på den ene sideveggen. Her kom vi inn i stummen- de mørke, og en underlig lukt slo imot oss. Vi kunne bare ane at noe befant seg her inne i dette lille trange side-

kammeret. Plutselig tente abbeden et lys, og vi kvapp tilbake. Rundt oss sto tre groteske urvesner, vel mannshøye. De var som fylt av primitiv rå kraft, fremstilt med lange armer og fryktinn- gydende ville grimaser. Rundt halsen hang bloddryppende kranser av menneske- holder.

Det var liksom disse to rom symboli- serte to sider av menneskesinnet. Den ene intellektuell, rasjonell og fornuftig, med klare idealer og tanker, — symbo- lisert i det ytre rom med buddhaene. Men innenfor, i det mørke ubevisste, hersker og vokter de primitive urkref- ter uinnskrenket, og bare ved å finne inn gjennom en trang skjult dør blir man klar over deres eksistens.

Denne tosidighet gjennomsyrrer hele den tibetanske lamaisme — i snart 1000 år en gren av buddhismen med dennes strenge krav til enkelhet og renhet. I la- maismen lever det rene ved siden av elementer fra den gamle okkulte Bøn- religion som dominerte i Tibet før buddhismens tid. Med trolldom og et utall av forskjellige åndevesener.

KLOSTRE OG FOLKELIV

Klostrene i Ladakh ligger gjerne ved grønne sletter dannet rundt oppkom- mer inne mellom disse golve fjellene. Hele samfunnet i Ladakh er deltakende i lamanismen. Flere klostre fylles hver sommer av vanlige landsbyboere som kommer for noen måneders fordypelse før de igjen drar tilbake til sine vanlige forpliktelser. Nesten alle landsbyer har sitt kloster (gompa) og sine munk. Det viktigste er Hemis Gompa noen mil sør for Leh, hovedstaden i området. Her samles folk fra hele Ladakh midt- sommers for å delta i den store festi- valen med maskedansene.

Overalt yrer mennesker, hele familier i teltleire, folk i flokker omkring salgs-

boder der man kan få kjøpt røkelse, offerlys, søtsaker, klær, isenkram og alt mellom himmel og jord. Eller forfriskninger som tsaj, tchang og tschampa. Tsaj er tibetansk te laget av salt og harske smørkuler — høres kanskje ikke så innbydende ut — men godt og nærende i dette strenge høyfjells klimaet, omtrent som vår buljong på lange skitur-er. Tschang er en alkoholholdig drikk, og tschampa er et hvitt pulver, vissnok finmalt bygg blandet med sukker. Tschampaen kan brukes til baking, eller med hell røres ut i tsaj'en. Men vi må innrømme at vår appetitt på tsaj foretok seg noe da vi fikk se at oppvasken besto i at drikkekruset raskt ble skyllet nede i rennesteinen, før den ble satt frem til neste kunde.

Ennu er Ladakh preget av det opprinnelige, slik hele Tibet var før kineserne rykket inn. Men nye tanker gjør seg gjeldende. Av militære hensyn er det bygget bilveier inn i området, og det finnes endog en militær flyplass. På vei ut av Ladakh er vi nødt til å ta en to timers stans i påvente av en møtende militærkolonne. En rekke mennesker står og betrakter kolonnen, deriblant to lamaer som har vært ute og reist, og nå er på vei hjem til Ladakh. Men tibetanerne er bare tilsynelatende opptatt av kolonnen. Bak på ryggen holder de sin rosenkrans og dreier den nesten ustanselig mens de gjentagende hvisker sitt «Om mani padme hum». En lama kaster ikke bort tiden!

Wilfrid Stinissen: Den indre bønnens vei, kr. 22,—.

Meditasjon och mystik, Antologi av Hans Hof och W. Stinissen, kr. 94,—.

Hans Hof: Mer människa — Meditasjon och Terapi enligt Zen-Metoden, kr. 48,—.

Déchanet: Christian Yoga, kr. 15,50.

René Voillaume: The Need for Contemplation, kr. 11,50.

The Mystical Doctrine of St. John of the Cross, kr. 34,75.

ST. OLAV BOKHANDEL A/S

Akersveien 5, Oslo 1, tlf. 20 72 48

Åpent kl. 9—16, lørdager kl. 9—14

MANDALAER — TIBETANSKE PSYKOGRAMMER

Østens religiøse kunst er utrolig frodig og innholdsrik, — ikke minste gjelder dette i den tibetanske buddhisme. Mest kjent herfra er kanskje mandalaene, — symbolske geometriske bilder som brukes som meditasjonsmidler. De henger i alle templer, og med sine storslåtte farger gjør de mektig inntrykk. På dette foto lager to munkere en mandala av sand i fire farger. Den ble brukt rituelt ved en initiering den nålevende Dalai Lama holdt i 1974 under det tre hvor Buddha i følge legenden skal ha nådd opplysning. Over 100.000 mennesker overvar sermoneien.

Det er særlig psykologen Carl Gustav Jung som har gjort mandalaene kjent i Vest. Han brukte ordet som begrep i sin egen psykologi, — et billedlig uttrykk for Selvet og personens indre sentrum. Buddhistene går mye lenger. Mandalaene er psykogrammer, visjonær fremstilling av hele skapelsen.

De sies å kunne knytte kontakten mellom mennesket og perioden før tiden begynte. De fremstiller den første bevegelse fra hvilken universet sprang frem, og hvordan dette formløse fant form i materien, — den totale sum av alt som har skjedd på jorden og på overjordiske nivåer.

Den buddhistiske kosmologi omfatter millioner av verdner og astrale solsystemer i et ufattelig rom, og spenner over tidsaldre på milliarder av år i en uendelig sirkel av forfall og gjenfødelse. Vår verden beskrives som kun en ørliten manifestasjon av utallige jordiske muligheter for liv, — bare en i en serie verdner som sammen danner et tusenfoldig univers, av hvilke det igjen er mange. Hvert univers i dette ufattelige rom blir holdt i likevekt av et nettverk sammenvevede kosmiske energier, symbolsk kalt «Vind» eller «Blågrønn luft» og gjerne avbildet som tordenkiler. Andre ord som blir brukt i de gamle tekstene for å beskrive dette er «Kraft» og «Energi». Tidligere anså vestens vitenskapsmenn disse forestillingene for meget spesielle og rare, uvirkelige og bare mytologisk fantasie. Idag er vi mer klar over den forbausende høye grad av virkelighet nådd i slike intuitive forestillinger.

I RISHIKESH' STILLE RYTME

Av Gunnar Dietrichson

Rishikesh — en liten avkrok på det indiske kontinent 20 mil nord for Dehli. Men allikevel et av de viktigste steder i «det hemmelige India». I århundrer — kanskje tusener — har sannhetssøkere valfartet hit. Noen for å bli for alltid, andre på gjennomreise videre til ensomheten i fjellene. Idag snakker man om at omkring 50.000 yogier og munkar lever her.

For hinduene er området gjennomrislet av rene mysteriekrefter. Og traktene er sagnomsuste i mytene og i legendene. Engang guden Shiva var på reise til Syd-India fra sitt høye fjell i Himalaya, fulgte han Gangesdalen nedover. Hvor dalen går over et frodig sletteland, rastet han — Rishikesh ble velsignet i all fremtid.

I 1968 tilbrakte kunstmaler Gunnar Dietrichson noen måneder i Rishikesh, og han levde kanskje mer enn besøkende flest som en av de innfødte. — En spire sås i sinnet for den som tar seg tid til å være her en stund, forteller han.

Landsbyen Rishikesh er som alle andre indiske landsbyer, støvet og søvniq. Først noen kilometer videre oppover langs Ganges, kommer du til fergestedet over til østsiden av elven hvor det sagnomsuste hellige Rishikesh ligger. Der du står og venter på den primitive fergen, ser du at slettelandet er forlatt. Munningen av Gangesdalen åpner seg innover. Bratte vestlandskantete åser tårner seg tett skogkledde, — bølgende mot Himalayas snødekte tinder. På elvebredden reiser templene seg på rekke og rad med den karakteristiske lingamform — de er jo viet til yogienes gud, Shiva, de fleste. Rundt om ligger lange, hvitkalkede ashramer hvor mestrene gir videre sine hemmeligheter.

Trett og ør av lang reise i overfylte

tog, stod jeg der i spent forventning. Sterkest inntrykk dengang gjorde kanskje lyset, en kilde til stadig vekslende opplevelse. Blendende hvitt sollys, bedøvende rent, en kaskade av ubegriplig overflod, rensende og svøpende seg om alle ting. Hårde konturer og skarpe skygger flyter bort i en allestedsnærværende soldis, og tingenes tunge stofflighet trylles bort under lysets forvandlende kraft. Hvilken ekstatisk lysglede — som nådegave til en frysende synder fra et mørke nord.

*

Senere fulgte uker med innadvendt stille meditasjon. Klokken ble en irrelevant oppfinnelse, — symbol på mekanisk og skjematisk livsfølelse. Den har siden aldri helt gjenfunnet sin plass.

Timene kunne fordufte på ufattelig vis, og tidspunktet på døgnet interesserte ikke lenger. Langsamt ble sinnet mer åpent og vårt til å sanse atmosfæren av noe mykt og stille — ja, kjærlig og uforanderlig trygt, som hviler over et sted hvor hovedgjerning gjennom sekler har vært indre mystisk fordypelse.

*

Jeg ble mer opptatt av stedet og menneskene. Og vandret rundt og møtte de samme problemer enhver fremmed står overfor når han kommer hit og skal prøve å trenge inn i noe som riktignok er orientert mot universelle livskrefter, tilgjengelige uavhengig av kulturell bakgrunn, men som dog er forankret i en fjern annerledes kultur. De beste i denne okergul-kledde skare av sadhuer og swamier er ikke lett å finne. Portene åpner seg ikke uten videre og innvier deg i deres tidløse visdom. I mellomtiden går du og venter og betrakter forholdene på det trivielle plan, som ikke alltid er flatterende for stedet. Her hersker nok en velgjørende dyp ro, — men er det ikke egentlig en nokså kraftløs, søvnløse og dorsk stemning? De fleste av disse tusener av munkes som lever som Steinbeck's vagabonder, — naive, snille og lut dovre. Og sa ikke en munk selv at her hadde de verdens beste anledning til åndelig utvikling, men så ble de satt tilbake av underernæring.

På den annen side, her finnes vittrig mennesker man aldri treffer hjemme. Swamier med ansikter preget av mildhet og styrke — eldgamle profetskikkelser, rødmussede, skjeggete og rakryggede. Med en autoritet og myndighet så selvfølgelig som var de hentet rett ut av Michelangelos' Sixtinske kapell. Det var alt for mange slike typer til at det kunne være tilfeldig.

Pendelen svingte fram og tilbake, liker/like ikke Rishikesh. En ny vond tanke meldte seg. La gå at her finnes edle personligheter, — men hjelper det meg? Sitter ikke alle gamle tankespor hjemmefra fast i meg og hindrer meg i å forstå kilden til disse menneskenes visdom?

Spørsmålet ble aldri besvart. Men når tempelklokkene klokken fire om morgenen kimet ut over dalen, var det som de trøstet og oppfordret til tålmodighet. De talte om tusener av slektsledd søkende mennesker som her hadde funnet ro til å lete etter livets mysterium, og som alle hadde måttet avfinne seg med tiden. Det nytter ikke ta med rastløshet inn i dette miljøet.

*

Jeg falt inn i Rishikesh's stille rytme. Spurte ikke mer, — lot hver dag være nok i seg selv og gi hva den ville. Og forelskelsen i denne fredelige avkrok av verden bare steg, og hjemreisen ble ut-satt uke etter uke.

Ganges — livsnerven gjennom Rishikesh ble meg stadig kjærligere. En besynderlig fornøyet følelse å være i det krystallklare vannet, det prikket i kroppen som du badet i selters. Men myten forteller; dette er en helligdom, Moder Ganga inkarnert. Og vannet er rent og kjølig som månen, for fra himlen er hun kommet — Guden Shiva fanger vannmassene i sitt lange filterde hår og redder jorden fra å knuses. Nå skyller gudinnen gjennom India og velsigner jorden.

*

Ingensteder føles renheten og stillheten så intens som ved bredden av denne fossende elven. Bare et par hvite kuer som førte seg verdig lik lærde panditer, holdt meg med selskap. De tilhørte den gamle rike fabrikkieren. Nå hadde han tatt avskjed med alt i verden — sin familie, sine eiendommer og ting — og bygget en fattigslig liten hytte ved Ganges strender, for der å ofre sjelen oppmerksomhet. Han fulgte den eldgamle indiske tradisjon om at alderdommen skal vies ensom kontemplasjon.

De to kuene ga alt han trengte. Ja de ga for mye, så han ville skille seg av med den ene. Det var jo mye han hadde i forhold til alle tiggermunkene som kun eide et lendelede og en mat-skål. Mange hadde ikke engang lov til

å be om noe. Jeg ble kjent med en av disse asketene, — han levde som liljene på marken i rørende tillit til at Gud sørger for sine. Jeg ante det kunne være noe i India's bakvendte tankegang: Høystatus er ikke å eie mange ting, men å klare seg med minst mulig.

*

Noen ganger kom en og annen lenkedeidd skikkelse til elven, gikk ut i det kalde vannet, vendte seg i alle himmel-

retninger og ba med håndflatene sammen. Duket seg så og ble forent med elvegudinnen. Langsomt og høytidelig skred han i land og forsvant oppover langs Ganges. Jeg sto undrende og så på.

En dag ble en av dem sittende på stranden tydelig interessert i den fremmede person og hans akvarellmaling. Han kom nærmere, og jeg opplevde den kjærlige, våre kontakt med et menneske

— Langsomt ble sinnet mer åpent og vart til å sanse atmosfæren av noe mykt og stille — ja, kjærlig og uforanderlig trygt, som hviler over et sted hvor hovedgjerning i sekler har vært indre mystisk fordyppelse.

med hvem jeg bare kunne veksle noen få ord på hindi. Han strålte opp i et smil så solen glitret i perletennene. Grep ivrig etter akvarellen og saumfør den nøye, og så meg dypt inn i øynene. Det sokk i meg, noe gikk gjennom kroppen. Hele det urgamle India var i dette blikket, — rent, tillitsfullt og mykt som en forelsket ung pikes — samtidig bunnløs dybde med mysterier i seg. Det blikket var egentlig reisen verd.

*

Ukene gikk. Solen fikk ubønhørlig makt, lyset flommet fosforhvitt over elven og vannstanden sank. Bare uvitende vestlendinger ville tilbringe dagen på de glohete strendene. Men når solen sank i vest som en ildmørje, og det fløyelsblå tussmørke på utrolig kort tid la seg over dalen, da ringte tempelklokkene og det ble igjen liv ved elven. Folk stimlet sammen, sang sine bønner og ofret blomster og lys til Ganga. På store løvblader ble offergavene sendt avsted og fløt som en lysende, buktende slange nedover i den myke skumringen.

Usikker blandet jeg meg med munkene, og i mørket ble jeg en av dem. «Jaya Ganesha, jaya Ganesha» — kirtanens ivrige vekselang hørtes fra templene og ashramene. En forsanger ledet bønnen med et lite håndorgel, alle svarte med stadig skiftende kraft og hurtigere rytme. Sangen og rytmene forenet i dypt fellesskap, — ekstatisk elektrifiserende.

*

På leting etter en mester føres man høyt og lavt. Jeg besøkte guruer høyt oppe i bratteste åsen, på kronglete og utilgjengelige steder. Men han jeg falt for bodde i en liten hule i en stor klip-

pe nede ved Ganges. Også til ham hadde sannhetssøkere tråkket en sti til tross for intenst ønske om ensomhet og taushet. Mastram Baba het han. Mastram betyr glede, og det navnet fortjente han. Atmosfæren av stille varm glede som omga ham, er umulig å beskrive.

For meg representerte han det beste i Rishikesh. Kanskje finnes større personligheter — ryktene gikk om høytstående yogier som bare viser seg for noen få utvalgte. Men fantasien skaper lett luftige myter på et slikt sted. Den gledesfylte yogi ble den jeg følte for.

Mange gode timer gikk i hans nærhet. Jeg husker en ettermiddag. Han hadde besøk av tre ærverdige swamier, respektinngydende så de alle ut til å være. Nå satt de stille foran ham — intet ble sagt. Minuttene gikk, en time, to — solnedgangen gikk over i fiolett, aftenbrisen beveget trekronene med en stille susen, Ganges sildret like ved. I det fjerne velsignet en novise dalen med haukende langtrukket «Oooooumm» — urlyden fra Vedaene, verdens eldste hellige skrifter. En villgåsflokk trakk over oss med susende vingslag. Ubevegelige silhuetter av Baba og swamiene — i stille kommunikasjon som unnegte mitt ufølsomme sinn. Jeg satt alene tilbake og så naturen skifte — og følte meg ubehjelpelig utenfor. Men for alt i verden ville jeg ikke være noe annet sted. Stunden rørte ved noe av det jeg mest lengtet etter.

Samtidig visste jeg at før eller siden ville den travle verden utenfor trekke meg bort herfra, for der ute hørte jeg allikevel hjemme. Der var utfordringen for meg. Men jeg visste at her i Rishikesh ble noe beveget i meg som alltid vil fortsette å tone i sinnet.

DET ER IKKE TID DET GJELDER

*Bedre enn tusen tomme ord
er et som bringer fred.*

*Bedre enn å vinne tusen slag
er å seire over seg selv.*

Da er seieren din.

*Den kan ikke tas fra deg,
ikke av guder eller demoner,
himmel eller helvete.*

*Bedre enn tusen år i tilbedelse,
Bedre enn tusen offer,
Bedre enn å forsake tusen verdslige ting i håp om nåde,
Bedre enn i hundre år i ensomhet å vokte den hellige ild,
— er et øyeblikks hengivenhet
for det menneske som har seiret over seg selv.*

Å akte en mester forankret utenfor tiden
er å nærme seg udødelighet.

Bedre enn hundre år i unnfallenhet
er en dag fordypet i meditasjon.

Bedre enn hundre år i uwirksomhet
er en dag i fasthet.

Bedre å leve en dag
undrende
hvordan alle ting fremtrer og svinner hen.

Bedre å leve en time
seende
det virkelige bakenfor verden.

Bedre å leve et øyeblikk
i nuet

(Fritt etter en buddhistisk tekst)

RENDEZ-VOUS MED LAKSHMANJOO — EN MESTER I KASHMIR

Av Guri Mehallis

Den lykkelige dal er Kashmir blitt kalt. Om man er mer lykkelig her enn andre steder i verden skal være usagt, men blir man glad av betagende natur, så har Kashmir det. Svært vakkert ligger hovedstaden Srinagar 1600 meter over havet, omkranset av snedekte Himalayafjell. Turisme er av meget forståelige grunner hovednæring.

Vi er imidlertid noe utenfor allfarvei, på besøk hos en attraksjon man leter forgjeves etter i turistbrosjyrene, Kashmirs største yogi. Det er et møte med en annen verden, — så forunderlig at det kanskje for noen virker støtende. Men dette har noe av draget fra det gamle India over seg, så la oss prøve med litt forståelse over kulturgrensene.

DEN LYKKELIGE DAL

Vi er i Srinagar, hovedstaden i Kashmir. Indias nordligste distrikt. Turen hit har vært lang og strabasjøs, men vi blir så rikt belønnet ved ankomsten at vi glemmer alt annet. Som overalt ellers i India finner vi en blanding av betagende skjønnhet og grinende heslighet. Vi må dog medgi at noe vakrere enn det landskap som møter oss her, har vi sjelden eller aldri sett.

Byen i seg selv er grå, skitten, uappetittlig. Kanalene som gjennomstrømmer den på kryss og tvers er ren gjørme, hvor kloakk og annen uhumskehet renner ut.

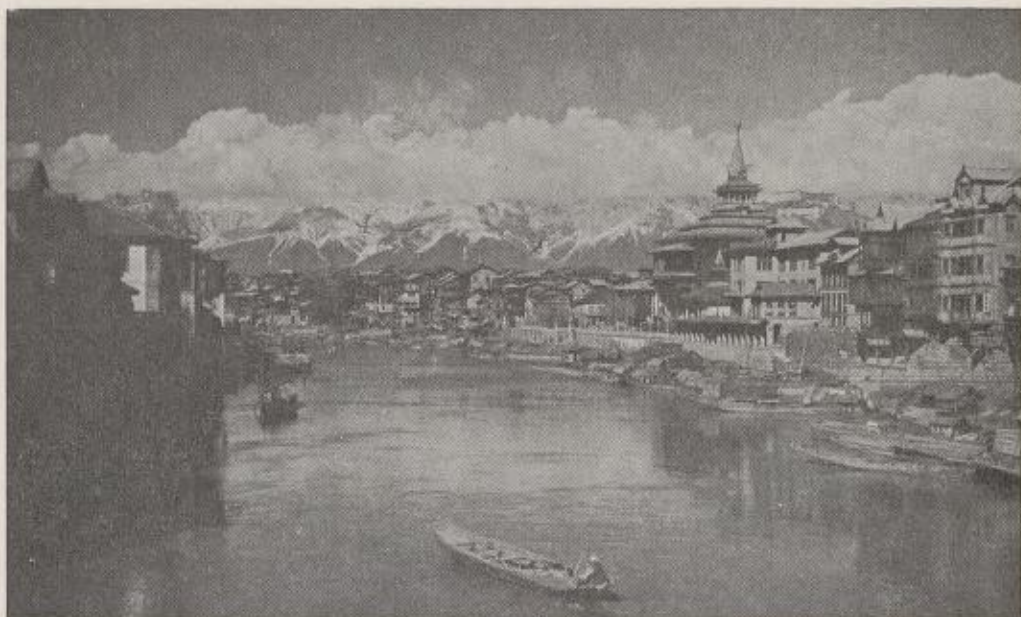
Som kontrast til dette ligger Dal-sjøen som en juvel midt i byen, med bitte små smaragdgrønne øyer og høye ranke popler. De små øyene er flytende og kan om så ønskes flyttes. De er laget av torv og sindig spikret sammen av planker. Det er slett ikke uvanlig å se en grunneier komme tauende med sitt styk-

ke land, med blomster, grønnsaker, meloner og det hele, for å finne et nytt tilholdssted i en av innsjøens mange fingre.

Elven Djum bukter seg gjennom Kashmir-dalen og gjennom Srinagar, og under dens 9 broer. Den lykkelige dal er av geografiske magasiner blitt kåret som verdens vakreste.

På mange måter blir vi minnet om Venedig der vi farer rundt i shikaras, Srinangars gondoler. Shikaraen er en slank farkost med en stor liggeplass midt på og perledinglende baldakin bak. De benyttes ikke bare til å frakte turister, men fungerer også som flytende forretninger, hvor alskens varer tilbys til, etter vår standard, utrolig lave priser.

Majestetiske, snedekte Himalaya-fjell med topper som pisket krem omkranser innsjøen på tre kanter, de gjør landskapet spennede og dramatisk.

Dal-sjøen i Srinagar, i det fjerne Himalaya.

Det er ikke bare artikkelforfatteren som er betatt av Kashmir, her er klipp fra en indisk turistbrosjyre: «— Om jeg hadde uendelig med tidsaldre, er det umulig å forklare deg Himalayas herlighet. — Himalaya har overjordisk, nesten guddommelig verdighet. Ikke til å undre seg over at disse fjell har levd så intenst i Indias religiøse liv og fantasi. På toppene lever hinduismens guder. Fra sneen renner hellige elver som skjenker frelse. Og mang en agnostiker har her vært nærmere mystiske opplevelser enn han våger å innrømme.

Så forlatt alt. Larmen i overfylte byer. Den daglige «ni til fire» rutine. Kom bort fra det, kom til et fantastisk Himalaya-eventyr. Din ferie kan aldri ble mer storslått . . osv.»

EN KILDE TIL VISDOM

Spennende og dramatisk er også det som har brakt oss til Kashmir, nemlig håpet om å få møte Kashmirs største yogi — Swamijii Lakshmanjoo. Swamijii betyr kjære mester og det heter han blant alle her i Srinagar. Vi hadde en berettiget forventning om å finne noe annet hos Lachsmanjoo enn det vi hittil hadde funnet hos de mer eller mindre hellige menn som India vrimler av. Våre hjemmelsmenn overgår hverandre i å prise ham. De beretter om oppvekst i en velstående indisk familie, og hans beslutning om å forsake rikdom og anseelse, og begi seg på søken etter det evige og tidløse. Dette førte til at han lenge trakk seg fullstendig tilbake til ensomheten. I 6 år satt han på en og samme sten og meditererte. Denne intense

og langvarige fordyppelse i indre prosesser brakte ham til den forankring i det evige som han søkte.

Lakshmanjoo er i kraft av sin visdom øverste autoritet for Kashmir-shaivismen, og gjennom denne forsøker han å bibringe sine disipler og andre søkende noe av det han selv er funnet frem til.

Kashmir-shaivismen bygger på Vigyana Bhairava Tantra og Shiva Sutras som sies å være ca. 4.000 år gamle, og på Malini Vijaya Tantra, omtrent 1000 år eldre. Disse eldgamle skrifter er diktert av guden Shiva til hans elskede, Parvati, fjellets datter, som svar på hennes spørsmål. Ifølge indisk mytologi er de direkte åpenbaring fra Gud til Menneske, og skal ha undergjørende virkning hvis man tar innholdet til følge.

Parvati spør:

Oh, Shiva, hva er din virkelighet?

Hva er dette underfylte univers?

Hva er frøet til alt dette?

Hva er i sentrum av det universelle hjul?

Hva er det liv som hinsides form gjennomtrenger form?

Hvorledes kan vi gå helt inn i dette, — ut over rom og tid, navn og beskrivelse?

Opplys meg!

Shiva svarer så med å gi 112 teknikker til sinnets opplysning. 112 metoder til å åpne bevissthetens skjulte dør. Vigyana Bhairava Tantra er ikke intellektuell, heller ikke filosofisk. Det dreier seg om teknikker, ikke prinsipper.

I PARKEN

Lakshmanjoos jordiske tilholdssted er ved Shalimar-parken, stormogulen Shah Jahans berømte gledespark. Som Taj Mahal anla han også denne park i hengivenhet til sin hustru, og kalte den «kjærlighetens tilholdssted» — Shalimar. I haven ligger et gammelt eventyrslott bygget over et naturlig fossefall. Strømmen som hvirvler ned fra fjellene er blitt regulert så den flyter over fargerike terrasser og sprudler frem i fontener i blendende vakre blomsterbed, — inderne har en egen smak for slikt. Elven er også blitt ledet inn i noen av slottets værelser og munner så til slutt ut i Dal-sjøen som en vifte. Den enorme parken er et crescendo av farger og lukt, her vokser roser, jasmin, valmuer, stemorsblomster, liljer og alle blomster som i det hele tatt lar seg dyrke så langt nord og så høyt over havet. En symmetrisk rekke med lønnetrær, sympresser og kirsebærtrær danner en smaragdgrønn sirkel. Bak dem tårner de mektige Himalayafjellene. Alt bærer preg av tidkrevende og kjærlig stell av dyktige gartnere.

Mesterens boplass består av tre toetasjes hus og ett par mål tomt, omgitt

av en mur. Han er nu en mann på ca. 70 år, og tilbringer det meste av sin tid i bønn, meditasjon og andre forskningsmetoder. Lakshmanjoo har ikke betalt arbeid. Han tar heller ikke imot gaver fra sine disipler slik skikken er ellers i India. En stor arv har satt ham i stand til å drive sitt ashram uten almisser.

Disiplene behandler ham, noe fremmed for oss, som en levende gud, med dyp ærbødighet. De kommer til ham for å spørre om råd ved åndelige som verdslige behov. Han selv er som oftest svært uhøytidelig og humoristisk, men er tydelig sin verdighet bevisst. Hans fysiske utholdenhet er ikke lenger hva den var på grunn av hjertesvikt, og han plages av migrene. Selv gudemennesker unngår tydeligvis ikke den slags, konstanterer vi. Men fremtoningen er imponerende, — høy, kraftig, med et vakkert djervt ansikt, han virker nesten selvlysende, kongelig å skue, samtidig humoristisk, lun, varm. Han kler seg enkelt i den vanlige Kashmirboers hverdagsdragt, en fotsid vid kofte til å knappe i halsen, laget av grovt verkenstoff.

RENDEZ-VOUS

Vårt første møte med dette menneske finner sted på Srinagars mest lukseriøse husbåt, leiet for anledningen. Den blir staket ut på innsjøen en fløyelsmyk stjerneaften. Vi er så stille, så stille for ikke å gå glipp av noen av de gullkorn som kommer fra mesterens munn. Kan det være sant dette, som hans disipler forteller, at ved å berøre hans anklær og føtter, og så stryke seg over ansiktet, får man del i hans åndelige kraft? Vi har sett hans disipler gjøre dette, og vi har også sett hvor nonchalant Lakshmanjoo slenger frem foten til berøring. Vi oppdager fort at han ikke opplever seg som en ufeilbarlig pave. Han sprudler formelig av glede og ler av og til rungende, samtidig som et dypt og sinnlig alvor preger ham.

— Når du er i ditt sentrum er du alltid hel, sier han.

Mesteren Swamiji Lakshmanjoo i avslappet positur. I sin ungdom satt han 6 år på en og samme sten og meditere.

— Hensikten med de 112 teknikkene er å finne ditt indre sentrum, balansen. Det vil gi deg årvåkenhet.

Det er påfallende hvor årvåken han selv er, intet ser ut til å unndra seg hans oppmerksomhet. Enten det skjer bak hans rygg eller nede ved båtsiden, hvor tjenerne med et hurtig tilrop blir hindret i å trakte vår te med Dalsjøens skitne vann.

— En opplyst mesters syn, sier en av disiplene, er som røntgenstråler. Det trenger gjennom all materie. Det guddommelige øye har sentrum overalt og ingen omkrets. Om mesteren lukker øynene, om han sover eller er våken, så ser han alltid alt.

Vi ligger på ryggen på husbåtens tak og suger inn skjønnhetsinntrykk, de timelige og de tidløse. Over oss hvelver stjernehimmelen seg, rundt oss står de gigantiske Himalayafjellene og under

oss bruser det stille fra Dal-sjøen. Med ett passerer et romskip, — ja hva så, kanskje var det en satelitt eller et stjerneskudd. Hvem vet, alt er mulig i slik en natt. Dette egenartede menneske som sies å ha kontakt med krefter og evner i seg selv som vi knapt har hørt om, lokker han frem noe i oss som vi ikke hadde kontakt med tidligere? Hvorfor bobler det og syder av glede i oss bare ved synet av han? Hvorfor sitter vi som målbundet og lytter til det han sier, men ennå mer til det han formidler ved sitt nærvær?

Han forklarer hvorfor veien til sannhet må gå gjennom metoder, sånn som de 112. Sannheten kan aldri rommes i ord, den er indre mystisk viten — erkjennelse hinsides forgjengelig. Det som sporer mot det mål er sannhet. Og slik virker teknikkene i Vigyana Bhairava Tantra.

— Forsøk en eller flere av dem så vil dere forstå, sier Lakshmanjoo.

— Når du skal nyse, le eller gjespe, konsentrerer deg om det punkt hvor disse funksjoner begynner og slutter, så overskrider du grensen, forteller han.

— Når du er i ørkenen eller på et høyt fjell konsentrerer deg om uendeligheten i universet og du går utenom alt.

— Ved en dyp kilde, se stille ned i dypet inntil det vidunderlige åpner seg.

Den hellige mann leder våre tanker inn i helt uvante baner, vi følger ham bare et lite stykke på vei, — og så glipper det. Det er for fantastisk at denne mannen som sitter foran oss sies å ha direkte kontakt med universets dypeste krefter, sies å være en levende helgen. For våre vesterlandske hjerner blir dette et tankekors. Helgendyrkelse hører ikke med til hverdagslivet hos oss, slik det tydeligvis gjør her. Det er som å være på en annen klode.

Vi er tilstede ved en puja til Lakshmanjoos pris. Her skjer noe som etter sigende kun blir de levende frigjorte til del, tilbedelsen rettes direkte til Lakshmanjoo. Dette er svært fremmed for oss. Han sitter på en forhøyning med lukkede øyne, gåtefull og utilnærmelig. Foran står en disippel med en brennende kamferflamme som han beveger langsomt i sirkel mens han chanter på sanskrit, — lenge dvelende på vokalene. På et lite bord står røkelse, blomster, kokosnøtt, betelnøtt. Alt blir i tur og orden symbolsk ofret til Lakshmanjoo. Han sitter opphøyet og later til å være i dyp trance. Luften er tung av røkelse og duften fra eksotiske blomster. Kamferflammen som disippelen svinger sies å rense atmosfæren og brenne opp våre synder, — også den etterlater en egenartet lukt. En merkelig seremoni, hvorledes virker den på oss utenforstående? Sitter vi der upåvirket og betrakter, eller deltar også vi på vårt vis? Ja, hva gjør vi? Noe under-

fundig griper, — sansene påvirkes av luktene, av monotonien i de syngende ordene, av det ubegripelige at disiplene tilber Gud direkte. Vi lar det være hva det vil og trekkes mot uanede stemninger i oss selv. Disippelen chanter videre. Vi følger melodien, lydene, rytmen. Og så plutselig er det bare lyden som løfter og bærer oss inn i en annen lettere og renere sfære.

— Med en mesters hjelp kan veien mot frigjøring åpnes, sier Lakshmanjoo. Uten en mesters hjelp kan vi bli stående på stedet hvil i 1000 år.

EN FISK VAR TILSTEDE

«Universell bevissthet er vår sanne natur.»

«Å tro at individuell bevissthet er vår sanne natur og være uvitende om at universell bevissthet er vår egen natur, er ufrihet.»

Noen kilometer utenfor Srinagar ligger Shankarpall. En kolossal flat sten ved et fjellstryk, omgitt av tett saftiggrønn skog. I følge myten var det her Shiva dikterte sine Sutras til Parvati for vel 4000 år siden. Men før begivenheten fant sted, vendte han sitt clairvoiante syn i alle himmelretninger for at ingen skulle være vitne til hva som foregikk. En liten skapning, fisken Matsyendra, fulgte allikevel med i alt som ble sagt. Senere ble fisken frigjort fordi den hadde bivånet diktaten av Shiva Sutras, og fikk dermed sin plass i den frodige indiske mytologi. Legenden sier videre at Sutraene er risset inn i Shankarpall. Men da vi kommer dit, var den blank som en munkepanne. Vi ser spørrende på Lakshmanjoo. — Gudene har snudd stenen for at sutraene skal være bevart til evig tid, sier han. Ja, da så, tenker vi . . .

Lakshmanjoo kommenterer Shiva Sutras, mens vi med våkne sanser forsøker å fatte mest mulig av det han sier. Det meste går over våre hoder, men vi

har utrustet oss med stenograf, lydbånd-opptaker og alle knipser mengdevis av fotografier. Disiplene har latt oss forstå at det å være tilstede med mesteren på Shankarpall er noe helt spesielt. Vi skulle allikevel ikke få anledning til å lese våre stenogram, høre våre lydbånd eller se våre fotos. Stenografen satt som fjettet og skrev ikke et ord, lydbåndet sviktet og fotografiene ble blanke. Tilfeldigheter eller var det . . . , tja, hva var det?

EN DAM

Vår søken etter hellige mennesker og hellige steder bringer oss også til Khurbhawani-templet. På inngangsporten pranger en plakat: «Den som spiser kjøtt, drikker alkohol og røker tobakk må ikke betre denne helligdom. Intet laget av lær må bringes inn.» Stedet har en forunderlig attraksjon, som tør være kjent langt utover Kashmirs grenser. En rektangulær vanndam som under normale omstendigheter er melkehvit. Den varsler naturkatastrofer ved å bli kullsort. Ved voldsomme konflikter blir den blodrød. Således skal dammen ha varslet den lammende konflikten mellom India og Kina i 1964 med kullsort vann, og da krigen brøt ut var vannet blodrødt i 21 dager. Dammen virker skitten og gjørmet. Riktignok flyter noen lotusblomster på den, men også mye annet som ikke er fullt så elevvert.

Tempelet er innviet til den guddommelige mor til hennes fryktelige aspekt Kali. Hun er fryktinggytende å skue der hun står med rovdyrtenner og blodet strømmende nedover kinnene etter å ha fortært offerdyrene. Men også en del andre guddommer holder til på samme område. Blant annet er dette eneste sted i India hvor apeguden Hanuman har et tempel. Ganesha, guden med elefanthode og menneskekropp finnes også her. Ganesha er kjent for sin store visdom og forkjærlighet for søtsaker. Han sies å fjerne alle hindringer,

derfor blir han påkalt ved begynnelsen til alle ting.

AU REVOIR

Ved avreisen fra Kashmir følger Lakshmanjoo oss til poppelalléen som er innfartsvei til Srinagar, — også denne ble i sin tid plantet av mongulene. Alle får et signert eksemplar av Shiva Sutras, og han gir sin velsignelse med på veien.

— Dere kommer nok igjen, sier han. Kashmir gir mersmak.

— Det gjør også du, tenker vi.

Bussen siger langsomt fremover. Det siste vi ser av Lakshmanjoo er at han står i sin åpne jeep med et stort lommetørkle og vinker, vinker . . .

Ny, spennende
roman av
FELIX THORESEN
Amal Nor
- den besatte

En moderne «gralsfortelling» om jakten på det som kan synes uoppnåelig i vår realistiske og nøkterne samtid.

Inb. kr. 68,50

DREYER

OSLO

FUNNET OG MISTET

Den bengalske dikter Rabindranath Tagore åpnet noe av Indias sjel for Vesten. På en stille og myk måte griper hans poesi, — den ga ham da også Nobelprisen i litteratur i 1913.

Nedenforstående er hentet fra samlingen «Gartneren», her i norsk oversettelse av Villa Tharp Wahl.

En avsindig vandrer søkte de vises sten, med filtret hår, solbrændt og støvet, uttæret som en skygge, med læber så sammenbitte som sit hjertes lukkede døre, og øine så brændende som gløden hos en sankthansorm der søker sin make.

Foran ham brølet det uendelige hav. De snakke-lystne bølger nævnte ustanselig skjulte skatte, hånende uvidenheten som ikke forstod hvad de mente.

Kanskje hadde han nu intet håb tilbake, men kunde dog ikke hvile, for denne søken var blit hans liv —

Som havet, der altid løfter sine arme mot himlen efter det uopnåelige —

Som stjernerne, der vel bevæger sig i kredse, men dog søker et mål de aldrig kan nå —

Slik streifer den vanvittige om på den ensomme kyst, med filtret, støvet hår, i søken efter de vises sten.

Da kom en dag en landsens gut bort til ham og spurte: „Si mig, hvor har Du fåt den guldlænken fra som Du bærer om livet?”

Den vanvittige for sammen — lænken som engang var av jern, nu var den guld; det var ingen drøm, men han visste ikke når det var skedd.

Han slog sig vildt for sin pande — når; o når hadde han uten at vite det eiet lykken?

Det var blitt ham en vane at plukke op småsten og røre ved lænken og kaste dem bort uten at se efter om forandringen var kommet og således hadde den vanvittige fundet og taft de vises sten.

Solen stod lavt i vest; himlen var av guld.

Den vanvittige vendte sine skritt for at søke påny den taftte skat; men uten styrke, med legemet bøiet, og sit hjerte i støvet som et rotvæltet træ.

VÅREN KOMMER — GRESSET GROR AV SEG SELV

Av Gunnar Filseth

Hva er Buddha?

Jo, Buddha er fem pund lin.

Det var en av de aktede zen-mestre som engang svarte slik — så ham får vi godta som autoritet.

Zen er noe helt for seg selv. Det er muligens en religion, — en meditativ retning innen buddhismen. Men alle forsøk på definisjon vil falle i fisk, ihvertfall vil enhver zen-munk smile overbærende. Deres mål er ikke ord, filosofi og dogmer. De forkaster alt slikt.

Zen er spontanitet, direkte erkjennelse av virkeligheten i et plutselig flash. Men nå er vi ute i forklaringene igjen, så la oss holde opp.

Zen kom fra en dunkel opprinnelse i India via Kina til Japan. Her ble det en avgjørende kulturimpuls. Karate, judo, blomsterbinding, tedrikking, bueskyting, fekting og mye mer — alt står i gjeld til zen.

Zen er å være å være nær i hverdagen, i det hele tatt å være nærværende.

Og så meditasjonen, za-zen.

«Noen ganger sitter jeg og tenker, andre ganger bare sitter jeg», en zen-mester kunne sagt det samme. Za-zen er å sitte, — ikke som du og jeg, men med full oppmerksomhet. Da er det meditasjon. I klosterne sitter de gjerne mange timer hver dag. Ser i veggen som ikke er noen vegg, men mysteriet mennesket.

Også i Korea har zen slått rot. I denne artikkel er vi på besøk i et kloster der.

Hva er Zen?

Spørsmålet var vel ikke viselig stilt. For direkte og anmassende, røbet det hastverk, som er Vestens skjødesynd.

— Zen er alt. Zen er også intet, ingen ting . . .

Svaret fra abbeden lyder som et paradoks, et av dem det er så mange av i læren om Zen.

— Zen lar seg ikke forstå, ikke gripe med forstanden. Ingen kan med ord si hva Zen er . . .

Skummende, grønn te. Abbeden, Sok Dong-joo, mangler ikke hjelpesvenner, som overhodet for et hundretall mun-ker i klosteret Haein-sa. Men han lager teen selv.

Te-drikkingen er ingen likegyldig bagatell, noe langt mer enn bare velkomsthilsen.

Te-seremonien kalles den når den finner sted i former som disse. Nesten et rituale, en egen kunstart. Klassisk i høyeste grad — den er blitt praktisert på samme vis gjennom mange hundre år.

Klosterforstanderen brygger teen etter gammel skikk. Håndterer det enkle utstyret med fullkommen ro. Avbalanserte bevegelser, en langsom rytme. Alt han gjør er bundet av tradisjonens stramme regler, et bestemt system. Alt i dette seremonielle har sin betydning — fra te-bladene først knuses i en morter til teen piskes skummende med bambusvispen.

Vi drikker i taushet, noe ved atmosfæren gjør det overflødig med ord. Abbeden balanserer den hankeløse koppen på fingerspissene, en egen behendighet. Vender og dreier den, føler formen og materien. Fullkommen, avslappet kontroll. Den fremmede fra Vesten forsøker å gjøre likedan — ubehjelpelig klosset. Preg av hjemlig kafeteria . . .

Te-seremonien — et møte med en annen kultur.

Jeg vet at den er en av Zens ytre uttrykksformer, men hva Zen er, begriper jeg ikke, har bare en vag anelse.

Vi drakk av kopper som var over 200 år gamle. Men den var enda meget eldre, denne kunstferdig stiliserte måten å lage og drikke te på.

En av Østens mange kulturformer som er inspireret av Zen-buddhismen — det stille liv bak alle omskiftelser. Den tradisjonelle japanske kultur, til en viss grad også den koreanske, er gjennom-syret av Zen.

En estetisk og mentalhygienisk «happening», var denne form for tedrikking. Et bidrag til den indre stillhet, gjennomprøvet i århundrenes løp som en øvelse i sinnsro og selvbeherskelse. Som også idag gjør godt for nervøse kropper og flakkende sinn i vår avanserte mekaniske sivilisasjon.

Noen timer tidligere hadde jeg vært i Pusan, en av Syd-Koreas sydende travle industribyer, 2,5 millioner innbyggere. «Koreas Ruhr». Et nytt industrielt mirakel for full utblåsing, her produseres alt fra datamaskiner til super-tankere. Moderne og effektivt som i Japan eller Vesten, men også stress og spente nervestrenger.

Jeg tar flukten bort fra industriland-skap og trafikkbulder. Tilfluktsstedet? Det er Haein-sa, et koreansk kloster grunnlagt år 802.

Gjennom klosterporten kommer jeg inn i en ganske annen verden. Et tradisjonelt hjørne av Østen hvor Vestens verdinormer ikke gjelder. Hvor alt nevrotisk jag er uten mening, travelheten uten betydning.

Grønn, skummende te. Den er introduksjonen. Tiden står stille, nervestrengene faller til ro.

Han har fått brevet, sier abbeden. Jeg hadde skrevet og bedt om å få se den berømte samlingen av trykkplater fra 1200-årene i Haeinsa. Koreanerne var boktrykkerkunstens virkelige pionerer. Alt lenge før Johan Gutenberg laget sin berømte bibel ca. år 1455, mestret koreanerne kunsten å trykke med løse metalltyper som kunne settes sammen til ord, linjer og sider.

Samlingen i Haein-sa er riktignok «bare» tresnittplater, men til gjengjeld den største i sitt slag i verden. Den omfatter ikke mindre enn 81 258 fint utskårne trykkplater, som omkring år 1250 ble brukt til trykkingen av et gigantisk bokverk, *Tripitaka Koreana*. Over 160 000 sider fordelt på ialt 6791 bind. Opplaget var 1511 eksemplarer av hvert av de 6791 bindene, et vidnesbyrd om den makeløse boklige iver som rådde i Korea i denne tidlige tid.

Men Haein-sa ligger langt fra allfarvei, hittil ganske uberørt av turisthender og -fötter. Kjøreturen på gamle bygdeveier tar adskillige timer, jeg kommer for sent til å kunne se samlingen denne dagen.

Abbeden byr meg natteløsj, både

for denne natten og den neste. Det er også gammel klostertradisjon. Om jeg da vil ta til takke med en ganske almindelig munkecelle?

To meter lang, en meter bred. Lave-re under taket enn at jeg kan stå fullt oppreist. Om natten strekker jeg meg ut på gulvet, føler meg som innelukket i en liten eske. Ikke stedet for den som lider av klaustrofobi.

En halmgul matte på gulvet, vegg-til-vegg. Intet møblement. Jeg må lære meg til å sitte igjen, på den mest naturlige måten. Uten stol, uten sofa. Men lotusstillingen er ikke «romantisk», den får en nordmann til snart å føle seg stiv og støl.

Klosterbesøket — bare en liten parentes i min tilværelse. Men munkene har disse mini-cellene som sitt sted å være i år etter år, for enkelte blir cellen deres hjem livet ut.

— Vi vil ha det slik. Vi ønsker ikke å eie noe, sier munken som er min nærmeste nabo. Sok Bong-hoon. Abbeden har bedt ham være min ledsager.

Hvorfor er han her?

— Dette er den beste måten å leve på, svarer Sok, 27 år gammel og med fem år i klosteret bak seg. En streng, spartansk tilværelse. Det er ikke sant slik noen påstår at munkelivet er for dagd-ivere, sier han. Ingen kan døve seg i klosteret. Hver dag bruker han fire timer til meditasjon, i enkelte perioder betraktelig mer. Tre ganger i døgnet er det tempeltjeneste, men uten egentlig religi-øst innhold. Dessuten hardt kroppsarbeide flere timer daglig — vekselvirkingen mellom fysiske og psykiske anstrengelser hører Zen-tradisjonen til. Maten er enkel: Ris og grønnsaker. Hans personlige eiendeler begrenser seg til klærne og te-utstyret. Men å klage er ham fjernt.

— De ytre ting i livet er uvesentlige, sier munken Sok.

Munkene i Haein-sa tilhører den Zen-orienterte Hwaomsekten. Og Zen er en streng lære, som fordrer selvfornektelse

«Utenfor læring, adskilt fra tradisjon. Ikke grunnet på ord og bokstaver.» Slik lyder et gammelt ord om zen. Her river patriarken Hui Neng istykker de hellige bøker. Allikevel er det for enkelt å si at zen forkaster lærdom og disiplin i vanlig forstand. Zens spontanitet er ikke tilfeldig kaos, men forfinet gjennom intens disiplin — grunnlaget og springbrettet til liv i frihet.

og disiplin, også i denne koreanske variant. Men hva er det de søker?

Sok svarer med ett ord — det betyr «oppvåkning» eller «oppklaring». Men han vil nødig gi seg i kast med noen nærmere forklaring og griper til samme utvei som abbeden: — Zen lar seg ikke forklare med ord. . .

En usigelig, udefinerbar tilstand, kalles den også i en «leksikalsk» forklaring. Zen er en metode til å utdype bevisstheten, til å oppnå en oversanselig innsikt og salighetstilstand. Etter en lang prosess kommer «oppvåkningen» som et plutselig gjennombrudd, ved et intuisjonens glimt. For det individ som når denne oppklaring, blir alt varig forandret, hevdes det. Det vil bli preget av sinnsro, spontanitet og besluttsomhet, og dermed være i stand til å heve seg over hverdagens mange tilskikkelser.

Men Sok har en lang vei til dette målet. Den er ensom, for Zen-veien er individuell. Det finnes ingen lærebøker, ingen faste retningslinjer. De buddhistiske skrifter er ikke til hjelp, ikke engang de 6791 bindene av Tripitaka Koreana — for Zen-metoden forkaster all boklig lærdom, alle tillærte tankemønstre. For Sok gjelder det å frigjøre sinnet fra den tillærte logikkens og fornuftens ånd, som ifølge Zen dekker over det ekte og opprinnelige i menneskenaturen. Først da vil han kunne nå den store klarheten.

— Zen kan ikke læres, fastslår Sok, men det finnes øvelser som fører «frem til lyset». I første rekke en egen form for meditasjon og en dyp opplevelse av naturen. Også andre øvelser blir brukt for å modne sinnet og gjøre det mottagelig for den intuitive forståelse. Veiledning får han av Zen-lærere i klosteret. For noen av øvelsene byr på så store psykiske anstrengelser at han uten kyndig hjelp kunne bryte sammen, både åndelig og legemlig. For mange er Zen-veien ikke endt med den store gjennombruddsopplevelsen, men med sammenbrudd.

Fem år har Sok vært i klosteret, uten noen «oppvåkning». Til det er fem år

for lite. Kanskje fem år til? Sok avslår fra alle slike spekulasjoner, de er ikke i Zens ånd. Men han vet målet bare kan nås gjennom store prøvelser og anstrengelser — og at det bare er mulig for noen få.

Sok har langt igjen før han er blitt den han kan bli. Han strever for å fri seg fra det kompleks av «realiteter» han har bragt med seg fra verden utenfra. Han må utslette sin tidligere personlighet. For ham ligger de gamle, aksepterte tankekonstruksjoner som «grums» på hjernen — den må renses og gjøres tom ved selvutslettende konsentrasjonsøvelser. Først da vil han — kanskje — kunne nå «oppvåkningen», den plutselige, altomfattende innsikt i dypet av sitt indre.

Zens sprog er stillhet. Døgnet i klosteret har sin egen, tause rytme.

Den tause sekt, er Zen-tilhengerne blitt kalt. Lite blir sagt i klosteret. Døgnrytmen og dagsrutinen markeres av gongonger og tempelklokker med forskjellig klang og rytme, de gir beskjedene istedenfor ord.

Klokken 3 om natten lyder de første gang: Bronsegongongen drønner i mørket. Rytmask hamring på et slagverk av tre.

Flakkende lys — parafinlykter. Klosteret er i ferd med å våkne. Spill av skygger bak skyvevindue av papir. Munkene reiser seg tause fra mattene på gulvet. Vi går alle til vaskestedet utenfor for å vaske ansikt og hender.

Kuttekleddede skikkelser krysser klostergården, slik har munkene vandret her hver natt i over tusen år. Opp de gamle nedslitte trappene til hovedtempelet.

Gulvet føles så mykt der inne. Så glatt og fint, som silke under fotsålene. Polert av bare føtter og strømpesokker, av tusentalls munkers gjennom hundrer av år — et fotslitt gulv.

Enstonige, nynnende stemmer. Abbeden messer — munkene svarer. *Sutras*, bønner på sanskrit-sproget. Endeløse

Meditasjonsstunden i den dunkle tempelhallen er over, og munkene tumler mysende ut i solskinnnet — på vei til andre gjøremål. For zen er ikke bare å være stille. Zen er hverdagsliv — som går ut over alt kjent. Eller som det heter i et berømt dikt:

«Vi spiser, går på do, sover og står opp.

Det er vår verden.

*Det eneste vi har å gjøre utenom det,
er å dø.»*

ramser, ord med de samme dvelende a-lydene.

Messetonen er monoton som vinden. Slik høres det for et kortvokst européisk øre, uvant med denne «frekvens».

Gongongen bryter inn — så stiger stemmene i mørket, smelter sammen i lange, bølgende toner. Stemmer fra mennesker som er underveis, som løftes opp fra det jordiske til det oversanselige — på spranget inn i mysteriet i denne nat-tetimen?

Jeg sitter omgitt av stemmene, men står utenfor opplevelsen. Jordbundet. Mine sanser kan ikke ta spranget, ikke nå mysteriet, knapt nok gripe den uvirkelige stemningen.

Messetonen synker igjen til det monotone, virker bedøvende som røkelse. Føler meg som en søvngjenger nesten — vil ikke røre meg, ikke tenke. Det er som om det foregikk i drømme . . .

Tause går munkene tilbake, myke silhuetter i demrende lys. Over fjellene er det første morgengry på vandring.

Ren natur, uten røkelsesatmosfære. Ren å lytte til.

Det regner litt. Et stille, mediterende regn.

Regnet hvisker . . .

Regn er også Zen?

Munkene sitter der som statuer, i den dunkle belyste meditasjonshallen. Her

råder den store ro. Meditasjonen er en øvelse i stillhet.

Ryggen er rak som en linjal. Kroppen virker likevel avslappet, fra de korslagte bena og opp til issen. Pusten går dypt og stille. Øynene halvt lukket, de ser ingen ting, enser ingen ting.

Stillheten er intens.

Suset i trekronene utenfor, fuglene som kvitrer — det bare forsterker tausheten, gjør stillheten enda dypere her inne i halvmørket hvor munkene sitter, urørlige som Buddha-figurer.

— Ser nærmest ut om døde menn, i sittende stilling, sier jeg. Men Sok korrigerer: — Tvertimot, de er levende på en meget intens måte . . .

Dette er ingen sløvhet, ingen trance-lignende døs. En aktiv form for passivitet. De mediterende har et ytterst årvåkent sinn, men uten en bevisst tanke. Tankene har forlatt dem — de ferdes på oversanselig mark.

Men jeg reagerer, bundet som jeg er av mine medbrakte vestlige forestillinger om hva som er fornuftig og effektivt: Kan man da gjøre verden bedre ved bare å sitte stille? Er ikke dette et stort sløseri med tiden? Meningsløst og unaturlig, at sterke, intelligente menn ikke gjør annet enn å sitte slik, bare rett opp og ned i timevis . . .

Jeg har blamert meg igjen, det røber

den måten Sok smiler på. Kunne like godt sagt at hele klosterlivet var noe unyttig og uproduktivt, bare bortkastet tid. Men etter flere timer i klosteret er jeg begynt å ane noe om at et annet livsperspektiv, et annet system av verdier:

Her i stillheten og halvmørket var det uten betydning, det som den travle verden utenfor regner som så viktig og vesentlig. Ingen mening i det vi til daglig regner for nødvendig. Ingen fornuft i det vi synes er fornuftig. Kanskje det tvert om var i vår streben etter rikdom og makt at det store sløseri med tiden er å finne, de forvirrede begreper og falske forhåpninger? For munkene i Haein-sa var veien til «oppvåkningen» alt — og resten var illusjoner.

Avskjeds-te med abbeden; jeg må haste videre fra dette tidløse, tilbake til den verden jeg kommer fra. Til min egen virkelighet, bundet av avtaler, intervjuer, tidskjema.

Kanskje har jeg fått et lite innblikk i klosterlivet, i all overfladiskhet? Men intet begrep har jeg om det som her er kjernen — Zen er stadig noe svevende, like unnvikende og ubegripelig.

Hva vil han si meg til avskjed? Kanskje et visdomsord til en «omstreifer» fra den andre siden av kloden, som så

Unn deg en ekstraordinær ferie: ACEM SOMMERKURS 1977 10 dager — fra 22.—31. juli

Hva skjer? — Forelesninger, gruppeaktiviteter, omfattende meditasjonsveiledning, yoga-undervisning, slutt-å-røkegrupper, dreiva (meditativ kroppsbevegelse), lange stillhetsperioder etc.

Medlemmer av Acem får programmet i posten i mai. Andre interesserte som ønsker program kan kontakte Acem, Frimannsgt. 22, Oslo 1.

Sett kryss i kalenderen allerede nå!

lite evner å begripe noe av Østens verkkelige og innbilte mysterier?

Abbeden lar øynene dvele ved tekoppen, som langsomt dreies rundt. Jeg ser et smil — av mild overbærenhet? Og hører et nytt Zen-paradoks:

— Man kan reise til verdens ende, som ligger der hvor man reiste fra, uten å få vite noe, uten å komme et skritt på veien til sannhetens erkjennelse. Og man kan bli der hvor man er - ved verdens ende, og få full beskjed . . .

Munk i meditasjon

«Intet i Den fjerne Østens kultur blir verdsatt høyere enn spontanitet eller naturlighet, enten det er i kunsten eller i livet. Deri ligger at den handling som ikke er ustudert eller tilgjort, har en ekthet som er uimiskjennelig. En person klinger som en sprukken bjelle når han tenker og handler med splittet sinn, når den ene delen av personen står ved siden av den andre og forsøker å innvirke på, kontrollere, fordømme og beundre den andre «halvdels». Men menneskets sinn, den sanne natur, er i virkeligheten udelelig.

Illusjonen om en todeling kommer av at sinnet forsøker å være både seg selv og sin forestilling om seg selv, altså av den ulykkelige forveksling av virkelighet og symbol. For å bli fri fra denne illusjon må sinnet holde opp med å prøve å bestemme over seg selv og sin strøm av opplevelser ut fra det standpunkt som forestillingen om selvet er.» (Allan Watts i Zen-Veien.)

Meditasjon er en av mange veier til slik naturlighet. På dette bilde fra Kina (10. årh.) har kunstneren tegnet den mediterende lenende over en slumrende katt, — et bilde på nærmest fullkommen hvilende naturlighet. (Se litt nøyere på tegningen hvis du ikke ser motivet med en gang.)

STILLE SPONTANITET

Meditasjon dreier seg om spontanitet, men mest av en annen orden enn den vi vanligvis forbinder med ordet. Det er å være stille i forløsende avspenning, nær bevissthetens innerste spirer til billedløs visjon og meningsfylde. Åpning inn til det som ikke er av samtiden, — overskridende det som er bundet av kultur og konvensjoner — mot frihet.

Spontanitet er konstruktiv livskraft. Den bringer deg og meg nærmere i ømhet, kjærlighet og forløsning. Noe nytt blir skapt, — ikke av fiendtlighet, men varme. Den overvinner tiden og stiller oss i moden alder ansikt til ansikt med noe av tilværelses dypeste virkelighet og mening.

Hvordan lære TM —

Hvordan bli medlem?

Jeg ønsker nærmere beskjed om hvordan jeg kan lære transcendentale meditasjon i Acem.

Da jeg allerede er utøver av tm ønsker jeg for 1977:

tilslutningsmedlemskap (kr. 40,—)

fullt medlemskap (kr. 90,—)

støttemedlemskap (kr. 150,—)

*Kryss av, klipp ut og send inn til Acem, Frimannsgt. 22, Oslo 1.
Telefon: (02) 20 29 59.*

Navn: .....

Adresse: .....

ACEM- Norsk meditasjonsskole

Å LEVE MED OSS SELV SOM VI ER

I Saanen, en liten sveitsisk landsby noen kilometer fra millionærenes ferieparadis Gstaad, holder Krishnamurti sitt årevisse kurs hver sommer. Her har han holdt til 20 somre på rad, og en broket forsamling av studenter, hippier, ærværdige overklasse og helt alminnelige mennesker lytter til ham med intens årvåkenhet.

Krishnamurti er mannen som ikke ville være guru og verdensfrelser for teosofene, men bestemte seg for et ensomt liv i kamp for åndsverdier. Han er kritisk til alt som smaker av organisert åndsliv, og er sterkt kritisk til de religiøse kirkesamfunn. Her er ingen gurustafasje, ingen pompøse effekter, bare en mager, verdig gammel mann på en enkel pinnestol på en scene.

Krishnamurti er 80 år, en personlighet som gløder med sitt dype engasjement. Han trenger ikke virkemidler for å få kontakt med salen, er bare tilstede med sin livsnærhet og sitt klare intellekt. Forsamlingen holdes i ånde, og alltid ligger han et hakk foran tilhørerne med sine resonnementer, — varierende fra stille ettertenksomhet til intens argumentasjon for sine synspunkter.

Og han forsvinner like stille og hurtig ut som han kom inn — før man rekker å fullføre applausen eller noen form for hyldest.

*

Krishnamurti: Sannheten har ikke noen vei, og det er det vidunderlige ved sannheten, det er å leve. Veier kan lede deg til døde ting, fordi de døde ting er statiske, men straks du innser at sannheten er noe levende, er i bevegelse, uten et hvilested, at den ikke har opphold i templer, moskeer eller kirker og at ingen religion, ingen lærer, ingen filosof, absolutt ingen kan lede deg til den — da vil du også innse at dette som lever, som er i bevegelse, er det som faktisk *er* — ditt raseri, din brutalitet, din aggresjon, din fortvilelse, all den sorg og smerte du lever i. Sannheten er å forstå dette fullt ut, og du kan bare forstå det, når du vet hvordan de skal betrakte disse ytringene i din tilværelse. Og da kan du ikke holde en ideologi opp foran øynene, du kan ikke iakttta livets ytringer gjennom et slør av ord, eller et slør av håp eller frykt.

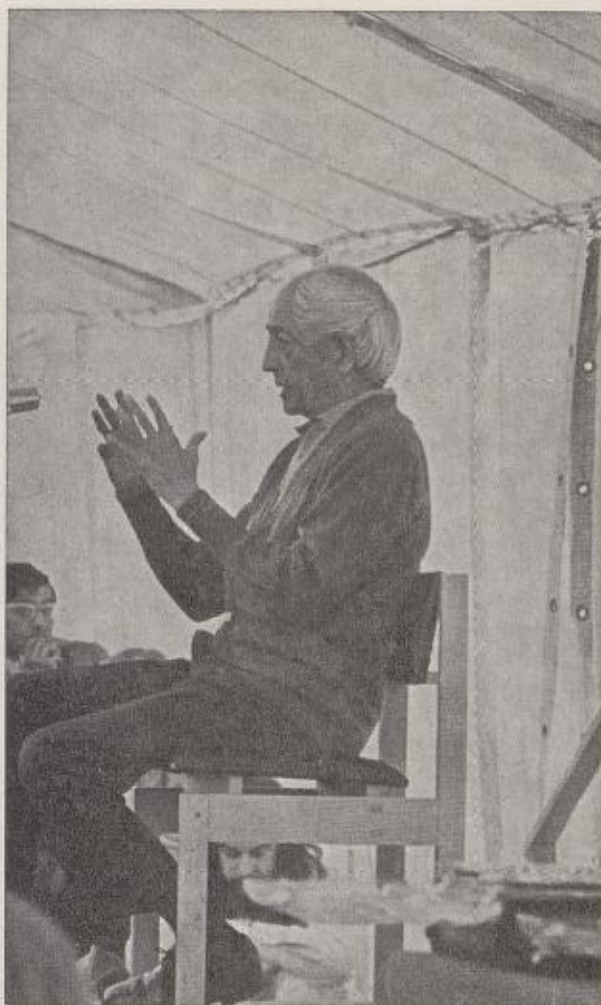
(Fra boken: «Frihet fra det kjente», Gyldendal.)

*

Spørsmål: Jeg vil gjerne spørre om du spiser kjøtt eller fisk?

Krishnamurti: Interesserer det deg virkelig? Hele mitt liv har jeg aldri rørt kjøtt eller fisk, jeg har aldri smakt det. Jeg har aldri røkt eller drukket. Det tiltaler meg ikke, det har ingen mening. Vil det gjøre at du også blir vegetarianer? (latter). Slett ikke. Helter og forbilder er det verste man kan ha. Finn ut hvorfor du spiser kjøtt, hvorfor du røker og drikker, hvorfor du ikke kan leve et enkelt liv, hvilket ikke betyr *et* sett med klær eller *et* måltid om dagen, men enkelt sinnelag, som ikke er forvridd av gleder og begjær, ambisjoner og uklare motiver, — slik at du kan se direkte og oppfatte verdens skjønnhet.

— Frihet fra det kjente kan bare bli virkelighet når en hver dag dør fra det kjente, — fra fornærmelse-
ne, fra de rosende ordene, fra alle de bildene en har skapt, fra alle sine erfaringer — dør hver dag slik at selve hjernecellene blir friske, unge, uskyldrene.

Krishnamurti: Hovedårsaken til all vår indre forvirring er at vi søker etter en virkelighet som andre har gitt oss løfter om: hvis noen står frem og forsikrer at de kan skjenke oss åndelig tilfredsstillelse og fred i sjelen, følger vi dem helt automatisk. Det er en merkelig kjennsgjerning at til tross for at de fleste av oss motsetter oss alt som smaker av diktatur og politisk tyranni, er vi på det indre plan villige til å godta autoritetene, tyranniet, vi aksepterer at andre mennesker skal få herredømme over vårt sinn, bestemme hvordan vi skal leve. Resultatet er at hvis vi en dag blankt nekter å være med på ferden lenger — og nå mener jeg ikke intellektuelt, men rent faktisk —, hvis vi avviser de såkalte åndelige autoritetene, avviser alt seremoniell, avviser ritualene og dogmene, da står vi straks alene, og vi er i samme stund i konflikt med samfunnet; vi har opphørt å eksistere som respektable mennesker. For et respektabelt menneske er det ikke mulig å komme i nærheten av virkeligheten — som er uendelig og umålbart.

(fra boken «Frihet fra det kjente.»)

SJELENS KATEDRAL PÅ SVARGA

Av Helle Nesvold

Den siste tredjedel av sitt liv levde Marcello Haugen (1878—1967) på sin eiendom Svarga ved Lillehammer. Eiendommen er fortsatt på private hender, men høsten 1976 ville kommunen utlegge en del av den til fri-luftsområde, hvilket bl.a. ville medføre rivning av hovedbygningen og det lille huskapellet. Avisinnlegg og protester fra slekt og venner av Marcello førte frem, planene ble skrinlagt.

Men saken er neppe avsluttet ennå. Skjønt Marcello Haugen var viden kjent både i inn- og utland, utførte han ikke bedrifter som dagens politikere og offentlig styre finner verdige til heder og minnesmerke. Typisk nok er han ikke nevnt i våre leksika.

Men selv uten å ta stilling til hans evner, kan man trygt si han har spilt en stor rolle i Norges i n d r e historie. Marcello har et langt kapittel i den uskrevne bok om vår folkesjel. Og skulle ikke det være grunn til å bevare noe etter ham?

PÅ STEDET

Huskapellet på Svarga er lite og særpreget, noen kaller det smakløst, men alle føler dets atmosfære av ro og fred. Det ble reist like etter krigen som innfrielse av et løfte Marcello hadde gitt seg selv som gutt en gang han hadde funnet inn i en gammel, nedlagt gruve. Han kalte stedet: «Sjelens katedral», og ved inngangen ble skrevet ordene: *Silentium* (stillhet), *Svarga* (himmel) og *Mystica Eterna* (den evige mystikk). Han ville at det skulle være et sted hvor folk kunne lære å være stille, et sted for kontemplasjon og meditasjon; her skulle ingen preke.

Innvendig er det svært broket både i farger og interiør. Rommet domineres av fiolett, men takbjelkene er malt i

sterkt blått og rødt. Flere av vinduene har glassmalerier, på veggene henger malerier, tegninger, ikon, innrammede dikt skrevet av venner og besøkende, og et gipsrelieff av Marcello selv. En stor plansje forestiller de syv skapelsesdager og de seks store reinkarnasjoner: Zarathustra, Hermes, Buddha, Moses, Elias og Kristus. Der er et alter med Kristus-bilde, orgel og koralbok, en hvitmalt vestalinne (prestinne for den romerske gudinnen Vesta) av blick. Et skap med bibel, misjonsblader og plastikkblomster, et par vakre gyldenlærstoler, og opp under taket en stor, gammel dags gramfonut.

Flere bord står rundt om, bl.a. et åttekantet salongbord med fiolett duk hvor de astrologiske dyrekretstegnene er

I kapellet.

Her har mange sittet og undret seg etter møtet med Marcello.

brodert rundt et pentagram (= femkant, gammelt symbol for verdensaltet, skal også beskytte mot onde ånder). Nordre utgang er malt med korset og rosen, rosenkreuzersymbolet.

Bak alteret er et slags sakristi, et trangt kott med en stol og et bord. På bordet er duk, lysestake, et lite krusifiks og en bibel. Her er lite som kan avlede oppmerksomheten.

Under kapellet er en mørk kjeller med jordgulv. I denne står åtte naturstore gipsbyster, hvorav tre er laget av billedhuggeren Trygve Thorsen, de andre av Marcello. De forestiller Marcello og hans nærmeste familie. Marcello var sterkt knyttet til slekter, i sine yngre år reiste han til Italia for å spore sine

aner, og senere på Svarga var det alltid fullt av familie i feriene. Han var riktig en pater familias.

Kjellerrommet ble derfor omfattet med særlig omhu, det viste han bare til utvalgte, mens resten av kapellet var åpent for alle.

KAPELLET — GJENSPEILING AV MARCELLOS PERSONLIGHET

Marcello Haugen var vidt kjent, kanskje mest som en mann med synske og helbredende evner. Man aner hans berømmelse når man vet den tyske keiser Frantz Josef bad ham bli hans personlige rådgiver; ved krigsutbruddet i 1914

ble han kalt til et hemmelig generalstabsmøte hvor Hindenburg, og sannsynligvis også von Moltke og Ludendorff, var til stede. Marcello var venn med dikterne Herman Wildenvey, Olav Aukrust og Christian Morgenstern, og han var også nær tilknyttet Rudolf Steiner, antroposofiens far, skjønt uheldige omstendigheter senere skilte dem. Lenge eide han et grevskap med slott og landsby i Østerrike.

Han var vis — og mangfoldig. Han hadde kontakt med haugianere, antroposofier, teosofier, rosenkreuzere. Han leste bibelen, Kierkegaard, Østens filosofi, norrøne skrifter som Draumkvedet og Edda, han lærte naturmedisin og språk. Mange kilder har inspirert til kapellets symbolikk.

DET INDRE LIV

Sitt indre liv snakket Marcello Haugen lite om, skjønt det betød mye for ham. Han var dypt religiøs og arbeidet med seg selv for å leve i overensstemmelse med det, men var ingen tilhenger av organisert religiøsitet. Han holdt alle religioner for likeverdige, det indre, følelsesmessige betød mer enn ytre form og tanke. Selv stod han i statskirken.

Man får et lite innblikk i hans livsyn ved å lese han lille bok fra 1930, *Betraktninger over en dag*. (Nedenfor bringer vi noen utdrag av boken). Her gir han også anvisning på en del øvelser for å skjerpe oppmerksomheten og

innsatsviljen. Bl. a. anbefalte han åndedrettsøvelser og avspenningsøvelser. Hver kveld tok han et tilbakeblikk over dagen. Han har også drevet med ulike kontemplasjons- og meditasjonsmetoder, men eksakt hvorledes må vi gjette oss til.

Fra sin ungdomstid hadde han oppdaget at problemstillinger kunne løses ved at han lyttet innover i seg selv, holdt seg konsentrert ventende — og ved tålmodighet arbeidet svaret seg frem over tid.

Han mente at alle mennesker har latent evner til oversanslig skuen, og at disse kan utvikles gjennom bestemte meditasjonsøvelser. Men han var en mann av få ord, og få spurte ham.

Han var imidlertid svært opptatt av at andre skulle oppdage taushetens verdi og refleksjonens betydning, hvilket fremgår av bokens hans. Mange gav han et ord, et budskap å kontemplere over, eller han foreslo en tur til kapellet etter samtalen med ham, men mange gikk dit uten oppfordring.

Og ennå i dag, nær ti år etter hans død, finner mennesker veien til den lille, grønne bygningen og freden der.

*

Det er skrevet ganske lite om Marcello Haugen, det meste av stoffet til denne artikkel er hentet fra Øistein Parmanns bok om ham. Billedet fra kapellet og supplerende opplysninger velviligst fra hans niese, fru Kvakkestad.

MENNESKEVENNLIG AUTOMATISERING MED MYCRO-1

MYCRO-1 EDB-systemer overtar de ubehagelige jobbene. Muliggjør forenkling og automatisering av så ulike arbeidsområder som f.eks. styring av prosesser i tungindustrien, kartoteksystemer, og maskinskriving av rutinebrev.

A/S MYCRON

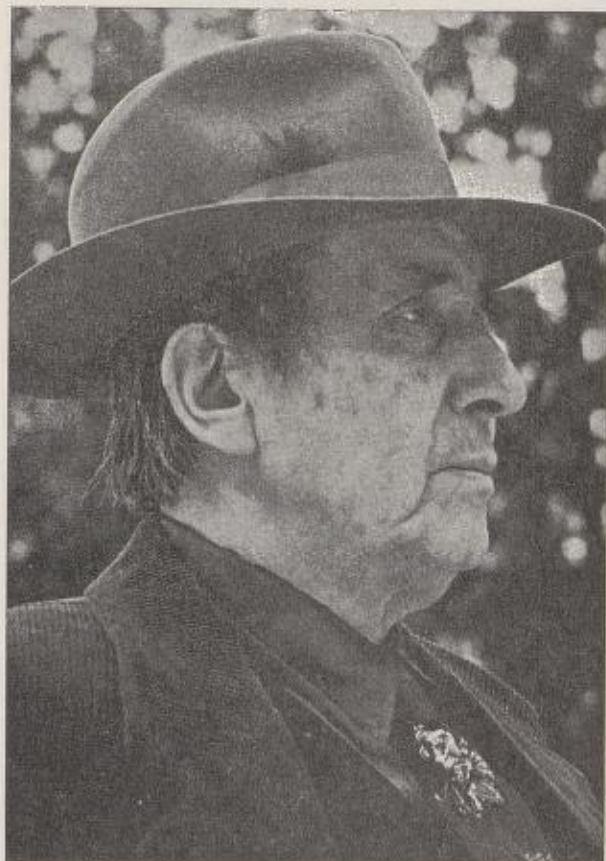
Byggeklosser med software
Ensjøveien 20A, OSLO 6 - Tlf. 67 51 93

Klipp fra Marcellos bok

BETRAKTNINGER OVER EN DAG

Marcello Haugen var mer enn mirakeldoktor. Han er kanskje en av de mest gåtefulle personligheter Norge har fostret i moderne tid. Det var aldri mulig å bli helt klok på ham. De som sto ham nær bare ante at det var dyp i hans sjel som de sjelden fikk gløtt inn i. — Ingen spurte meg om det, forklarte han selv.

Er du av dem som beklager at leve i denne tid? Bekymrer du dig for din ro, eller dit velvære? Finner du alt frygtelig og hensynsløst? Skuer du tilbake istedenfor fremad, da skal du vite — at du ikke hører til mennesker av imorgen.

Dig raader jeg til i nogen tid at leve ensomt, tale mindst mulig, ikke læse

noget, gaa lange turer, om mulig fjeldturer.

*

Dit blik, din holdning, din sjel, din mimik og dit håndtryk skal gi udtryk for din inderste og sande stemning.

*

Glem ikke, at aftenen fordrer regn-

skap, om du har seiret eller har ligget under, ti med hver dag tas et stykke av dit liv. Pas derfor paa at du hver dag faar føle og blir delagtig i kjernen av dit væsen.

*

Sovner du vanskelig ind, gjør da følgende øvelse:

Aand langsomt, dypt ind og ut, uten enhver spending eller anstrengelse, og uten indskyttelse av korte aandedrag, i en ganske passiv holdning.

Følg da i aanden disse langsomme, dype aandedrag, og du glider ind i ubevisstheden: i søvnen, — i dit væsens anden side.

*

Mange impulser, vibrationer og indtrykk som berører dig, er ikke undergit din dagsbevisste vilje. De er hændelser, som har sin rot i Altet. De træffer dig som straalere og indvirker paa dig efter det forhold dit indre staar til dem og i den grad som deres væsen er levende i dig. Det ligger derfor tildels i din haand, om du blir omfattet med kjærlighet, om et menneske av betydning for dig krydser din vei og efterlater dype indtrykk paa dig, eller om en gjerning blir levende i dig, saa du helt maa hengi dig til den. Kun det du er inderlig forbundet med kommer du i dypere forhold til.

*

Ogsaa granskningen av dit ønskeliv gir dig viktige oppgaver. Spør dig selv, hvad du av dit ganske hjerte ønsker, og for hvert svar der fremkommer i dig, spør saa videre: «Hvorfor det?» Fortsæt at spørre paa denne maate indtil den sidste grund for dine ønsker er fortrent. Der vil da bli gitt dig mange oppgaver.

*

Naar du bestemt vet, hvad din stemning formaar at bevæge dig til, og hvor din mest produktive side ligger, da har du i din haand bevisst at skaffe dig de impulser, der anslaa disse steder i dit væsen og gjør det levende. Tro ikke der gis livsrecepter og regler som passer for alle. Lær de fine skjulte strømninger i dit indre at kjende, saa blir du

mester i at skape dine stemninger.

*

Kjender du den litteratur, som staar dig nær? Bøker er ogsaa frugter. Med en bok kan du slutte venskap som med et menneske. Den enkelte bok er bestemt kun for det menneske den er sjælsbeslegtet med. Bøker kan være dine mest forstaaende venner. Du kan betro dem alt. De tier og lever helt med dig. Omgiv dig med litteratur, hvormed du er væsensbeslegtet. Det hjelper dig til at skape dine stemninger. Da vil du erfare hvorledes du bevisst ogsaa gjennom litteratur kan beherske dit stemningsliv.

*

Hvor ligger din begavelse? Hvad gjør du med begeistring? D.v.s. med fuld deltagelse av din sjæl? Hvortil føler du dig kaldet? Kjender du forskjellen mellem det arbeide som skjæmmer dig kraft og det som røver dig kraft?

Det kommer ikke an på størrelsen av de oppgaver du stiller dig, men kun paa at du møter dem med fuld hengivelse.

Lar du dig her lede av ydre hensyn, saa bedrager du dig selv og dit liv. Ti vit, at opfyldelsen av dit verk betyr din utløsning og at du med det vokser. Dit arbeide kan staa ved siden av dit kald, hvis du overhodet føler dig kaldet.

Klag ikke over at du ingen tid har. Hvis noget virkelig bevæger dig, saa finder du ogsaa tiden til dets opfyldelse. Hvis intet bevæger dig, da lever du ikke et bevisst liv. Din virksomhet maa utspringe av de sterkeste sider i dit væsen.

Derfor er det nødvendig, at du kjender dine anlæg og forstaar at prøve, om du ved din virken finder utløsning. Er du i tvil om hvor din begavelse ligger, eller melder der sig tilsynelatende flere ensbetydende retninger, saa la dig raade gjennom en sjæleanalyse.

*

Mange menneskers levnetløp ligner løpet av en bæk. Likesom vandet overalt vælger sin den vei hvor det kan komme lettest frem, saaledes nøier de fleste mennesker sig med at følge den vei, hvor de efter det ydre, på den letteste maate kan komme til virksomhet.

Kun faa forstaar at bygge dæmninger, at avlede skadelige sidekanaler og lede livsstrømmen riktig. Ethvert menneske vet, at han gjennom bestemte sider av sit væsen lettest gjør indtryk. Disse sider vælger de fleste instinktivt og overser derved, at de ofte paa denne maate ved denne livsinstilling lider et nidre nederlag.

For dig kommer det an på at vite, at dine handlinger, dine utredninger, det som du gjør ut fra dig selv, maa være ensbetydende og overensstemmende med den sterkeste side i dit væsen. Kun da er din fremstilling egte, og dit virke frugtbringende. La dig ikke nøyes med skinnnet, med at være en dekorasjon, en utstilling av ydre skjønnhet uten indhold.

Husk at hjelpen du trenger til utløsning, ligger i dit eget iboende væsen; men du kan ogsaa være avhengig av din næstes kundskap og kjærlighet, for at kunne utløse de evner og anleg som ligger koncentrert og skjult særlig i kjertelsystemet i din egen organisme.

*

Vit at alle dine livsytringer er symboler for dit dypeste væsen. Lær ut av din fortid det symbolske i dine handlinger, og dermed din egentlige væsenskerne at kjende, saa kan du se betydningsfuldt ind i din fremtid.

La os begynde at arbeide paa os selv just nu idag, og saaledes altid dette *just nu*, dag for dag.

For utøvere av TM

MEDITER BEDRE!

M-seriens to første grupper

Trancendental meditasjon er spontan fordypelse inn mot et stille sentrum i oss selv som kan gi livet større omkrets. Men av de mange tusen som engang har lært tm, har nok de færreste begynt å virkeliggjøre metodens dypere muligheter, og det har vært få tilbud som kunne hjelpe en igang.

Acem tilbyr to fordypelsesgrupper som fokuserer på avgjørende forhold som hjelp til at meditasjonen skal kunne bli ytterfronten i vår erkjennelse, — noe langt ut over avspenning og overskudd.

M 1 stimulerer gjennomarbeidelse av meditative prinsipper og holdninger.

M 2 tar nærmere for seg prosessene i tm som gir spenningsbearbeidelse og personlighetsutvikling.

Begge grupper hjelper til daglig bedre meditasjoner.

Hver sirkel går over 5 møter og koster kr. 50,—. Acem er behjelpelig med ledere så langt kapasiteten rekker. Er du interessert? Skriv eller ring til

ACEM — studieselskapet

Frimannsgt. 22, Oslo 1

Tlf.: (02) 20 29 59

GJEST I KARMELGÅRDEN

Av Inger Myklebust

I en stille susen åpenbarte Gud seg for profeten Elias. Historen forteller at han var en av flere eremitter på berget Karmel i Israel, — et taust fellesskap med stillhet som samlende sentrum. Fra disse eneboerne springer en av de mest åndfulle kontemplative strømninger innen den katolske kirke ut, Karmelitt-ordenen. Innen ordenens rekker har to av Europas største mystikere virket, Teresa av Avila og Johannes av Korset. Deres skrifter er noe av det ypperste vår del av verden er tilført av mystisk forståelse.

I denne artikkel følger vi ordenens historie gjennom tidene. Den begynner og slutter i det moderne Sverige, — i to ganske nye klostre hvor stillheten lever i samme ånd som hos eremittene på Karmel.

Litt syd for Helsingborg ligger Karmelgårdens Retretthem og munkekloster, i et landskap hvor nesten alt er himmel.

Åpenhet preger både naturen og den religiøse atmosfære. I det enkle og stilrene kapellet er zenmeditasjonspute, bønneskamler og matter — gjestene kan selv velge sittestilling under kontemplasjonen. Her er enhver som søker samling i stillhet velkommen.

Interiøreter moderne, men idéen gammel. «Det ser ille ut, å bygge store hus med de fattiges penger. Gud bevare oss for å ha store utsmykkede rom og bygninger,» skriver Theresa av Avila som reformerte Karmelittordenen på 1500-tallet. Som Teresa ønsket, er det blitt, men smakfullt er det.

Å være her er som å ha stevnemøte med fortiden. Samtidig viser oppvaskmaskinen på kjøkkenet og brødrenes bil at vi er i det moderne Sverige.

I kloster — utenfor livet tenker noen.

Men her er liv, noe stille, glederikt og inderlig gjennomstrømmer stedet. Ivrige hender får husarbeidet unna i taushet. Munkenes inderlige nærværelse i bønn. Samme rytme hver dag, men allikevel ikke rutine. Her er tydeligvis kilder til fornyelse, — man undrer seg på hvordan og hvorfor.

Indre bønn står på programmet. En time før frokost, og en før messen om ettermiddagen.

Mens munkene går til arbeidet i haven og studiene i cellen, forsøker vi biblioteket. Kanskje bøkene kan gi svar?

*

KARMEL — ELIAS' BERG

For den bibelkjente gir Karmelitt assosiasjoner til berget Karmel i Israel. På tross av sine knappe 500 meters høyde, er det gjennom tidene kjent som et hellig fjell — Elias' berg.

Profeten Elias' oppstigning til himmelen.

I annen Kongebok 2. kapittel står det om begivenheten: «Mens de gikk og talte sammen, kom det med én gang en gloende vogn og gloende hester og skilte dem fra hverandre; og Elias fór i stormen opp til himmelen.»

Gamle testamentets kongebøker forteller hvordan profeten Elias må flykte fra kong Akab og Karmel etter å ha overvunnet guden Baals prester. 40 dager vandrer han om i ørkenen og kommer så til berget Horeb, hvor han slår seg ned i en hule. Gud ber ham gå ut på fjellet, og mens han står der, går Herren forbi. En storm kom, sønderrev fjell og knuste klipper. Men Herren var ikke i stormen, ikke i jordskjelvet og heller ikke i ilden. Da uværet la seg var lyden av en stille susen tilbake — i den var Gud. I stillheten.

Karmelittene regner den visjonære Elias som ordensstifter, og mye blekk er gått med til å forsvare synspunktet. Først omkring 1550 godkjente Paven ham som ordenens stifter og patron. Elias får sin koloss-skulptur plassert i

Peterskirken i Roma sammen med de andre ordensstifterne.

Historien forteller at profeten Elias var en av flere eremitter som levde på berget Karmel. Så sent som i 1154 fant europeiske pilegrimmer et samfunn av eremitter med hytter og kapell der. Og i 1156 stifter korsfareren Bertold av Calabria ordenen på Karmel, den kontemplative tradisjon fra førkristelig tid føres videre. På 1200-tallet sprer ordenen seg i Midt-østen, men nesten alle klostrene blir ødelagt av araberne og mange karmelittmunker lider martyrdøden. Men om de ofte blir fordrevet, vender de alltid tilbake til Karmelberget. Stedet hvor Gud er nær. Det blir et symbol. Johannes av Korset skrev langt senere en bok, *Oppstigningen til Karmel*, — beskrivelse av mystikerens indre vei.

TIL EUROPA

Stadige angrep gjør at mange flykter, og ordenen når England og Frankrike. Og på store generalkapitler samles ordensbrødre fra hele Europa for å råd slå om videre retningslinjer.

Men samtidig ble det splittelse mellom en gren som ønsket å involvere seg verdslig, — eie penger, inneha stillinger ved hoff og læreseter osv. Og en gren som ønsket å gjennopplive de asketiske og kontemplative idealer fra ørkendagene. De asketiske fikk ingen fast ordensregel før den hellige Teresa av Avila virkeliggjorde sin versjon — og fornyet ordenen med sin ånd.

EN BESKJEDEN KVINNE

Teresa av Avila (1515—1582) regnes for en av den katolske kirkes store mystikere. Som så mange andre forenet hun indre samling og kontemplasjon med praktisk skapende ytre liv. Hun skrev mye. Mest kjent er *selvbiografien* som hun utga på oppfordring fra sine skriftefedre. Nest etter Cervantes *Don Quijote*, er Teresas selvbiografi og et annet verk av henne, *Den indre borg*, Spanias mest leste bøker. I 1617 erklærte Spanias riksdag henne for *la segunda patrona de las Espanas*, de spanske lands skytshelgen, ved siden av Santiago, apostelen Jacob den eldre, Spanias apostel.

Teresa ble født i Spania, i fjellbyen Avila. Om foreldrene skriver hun at de hadde mange dyder. De lærte barna å lese før de var 7 år gamle, og ga dem solid religiøs oppdragelse.

Teresa var et fremmelig barn som sammen med broren ville vandre veien til maurenes land for å la seg halshugge. Gjennom martyrdøden skulle de i all hast nå den evige salighet som de så vakkert hørte om i bøkene. Bror og søster la virkelig ut på denne vandring, men møtte til alt hell en onkel som fikk dem vel hjem igjen. I leken var det stadig stas å leke kloster og bygge eremitt-huler.

Ganske tidlig får lille Teresa vite hvor

lunefullt livet kan være. Knappt 12 år gammel er hun da moren dør, og i sorgen vender hun seg til jomfru Maria i bønn om at hun fra den dag må være hennes nye mor. Selv begynner hun så smått å ane at hun er et gudbenådet barn.

I innledningen til selvbiografien skriver hun: «Velsignet være Han i all evighet, som ventet så lenge på meg. Ham ber jeg av hele mitt hjerte gi nåde til tydelig og sant å forfatte denne historie som mine skriftefedre ber meg å avlegge, og som jeg vet Herren selv har ønsket lenge, uten at jeg har hatt mot til det. Gid det må bli hans lov og pris å bevirke at de for fremtiden, når de kjenner meg bedre, kan hjelpe min svakhet til å yde litt av den tjeneste jeg skylder Herren». Som leser slås man av hennes mindreverdighetsfølelser som ofte kan virke påtatt og kunstig. Stadig fremhever hun sine mangler og unnskylder sin kvinnelige ulærdom. I et helt kapittel forteller hun om forferdelige synder, — om smuglesing av ridderromaner i tenårene og interesse for pynt og stas, mens hun bare i en bisetning nevner at hun var lam i tre år. Typisk er følgende: «Jeg gikk meget vidt i min kjærlighet til denne verden, og bekymrer meg ikke synderlig om Guds ære, blot passet jeg omhyggelig på ikke å gå helt fortapt. «Sett med moderne kvinnesaksøyne ville den hellige Teresa falle helt gjennom, stemplet som undertrykket og ubevisst. Men ved nærmere ettersyn er det åpenbart at denne beskjedne kvinne har uanede krefter.

KLOSTERKALL

I 1½ år var hun kloster elev i et kloster slik det var vanlig for unge piker. En nonne hun kom i kontakt med gjorde enormt inntrykk. Særlig at nonnen gråt mens hun ba. Teresa felte ikke en tåre, selv om hun leste hele lidelseshistorien. At hun var så hard gjorde henne svært bedrøvet.

I denne tiden begynte hun å be ganske flittig. Men ennå følte hun ingen

trang til å bli nonne, men merket at klosterlivet gjorde henne godt. Kallet om å forsake verden våknet litt etter litt, men det var fylt av tvil. Hun påstår selv at hun tvang seg til å velge klosteret. Teresa resonerte som så; lidelsen ved å være nonne kan neppe være større enn lidelsen i skjærsilden. Hun skrev det var mer av frykt enn av kjærlighet hun valgte klosterlivet.

EN VANSKELIG TID, MEN ET SKRITT PÅ VEI

Etter kort tids opphold i klosteret i Avila, blir hun så syk at hun må ut av klosteret en stund. I 3 år var hun lam, uten at det tok motet fra henne. Under sykeleiet får hun tak i en bok om sinnets samling i bønn. Med denne bok som hjelp, begynner hun å ha stunder i ensomhet, og går regelmessig til skrifte. I den første tiden har hun fremgang og når det hun kaller *forening*. «Sannheten er at foreningen varte så kort at jeg ikke er sikker på om den varte den tiden det tar å si et Ave Maria. Men virkningen var så sterk at skjønt jeg dengang ennå ikke var 20 år, følte jeg meg løftet høyt over det jordiske, og jeg husker at jeg ynkedes dem som var interessert i det dennesidige, om enn i det tillatelige.»

OVERFLADISK KLOSTERLIV

Teresa oppdager at også klosterliv kan føres overfladisk, med falsk ydmykhet og for lite indre samling. Karmeliterordenen hadde intet fast klausur. Nonnene hadde åpen kontakt med utenverdenen, noe Teresa følte gjorde det vanskelig å samle seg til indre bønn. «Dere må heller gifte dem langt under deres stand enn sette dem i den slags klostre hvis de ikke nærer meget gode tilbøyeligheter — Gud hjelpe det! — eller også beholde dem hjemme,» er rådet hun gir foreldrene. «Jeg hadde stor skade av ikke å være i et lukket kloster fordi det ikke forpliktet nok.» Denne erfaringen skulle hun mange år senere komme til å ta konsekvensen av.

MESTER I BØNN

Teresa er ingen teolog, men enkel og umiddelbar i sine meddelelser. Hun og teologen/mystikeren Johannes av Korset — som ble hennes nære venn og medhjelper — utfyller hverandre godt. Der Teresa forteller hva hun erfarer, forsøker den andre å forklare, ofte gjennom den skjønneste poesi. Hvis det går an å være mester i bønn, så var Teresa det.

Bønnen har slik Teresa erfarer det, fire stadier. Med en lignelse om gartneren som steller haven forklarer hun: «Sett at man er heldig å ha en have hvor ugresset allerede er luket vekk. Da er det bare vann som må til for at det skal spire og gro. Men det er fire forskjellige måter å få vann på. Den mest tungvinte og krevende, er å heise vannet fra brønnen i en bømte». Med tilsvarende innsats foregår første steg på bønnens vei, det krever vilje til fordyppelse. Sterk er den som fortsatt forsøker å hente vann i brønnen når den er tom etter tørken, — som fortsetter å be når motvilje og tvil melder seg. *Det innadvendte* kaller hun andre bønnestadiet. Det er som når gartneren pumper vannet opp av brønnen, det krever mindre anstrengelse og gir mer vann. Tredje stadiet betegner hun som *hvile i Gud*. Billedlig forklarer hun det med tanke på gartneren som leder vannet fra en elv, en metode som gir mer vann enn den forrige. Fjerde og siste stadium er *forening med Gud*. Det er som nedbøren fra himmelen som vannet haven og gjør gartnerens arbeid overflødig. De to siste stadiene må sees på som nådegaver, her kan man ikke oppnå noe med viljen. Gud selv er direkte virksom i sjelen.

HVORDAN PRAKTISERES INDRE BØNN

Innfallsvinkelen til den indre bønner mener hun bør være Jesu historie. Man tenker seg nær en hendelse i hans liv. Ens tanker bør imidlertid ikke være virkelighetstro, men relatert til ens egen opplevelse av det en prøver å nærme

seg, dog med utgangspunkt i en kjent tekst. Teresa forsøkte aldri å forestille seg Jesus i noen bestemt skikkelse, men skriver at hun tenkte på ham som når en blind eller en som er i mørket snakker til en i nærheten. Hun vet og tror at den andre er der, men kan ikke se ham.

ENSOM MYSTIKER

Terasas åpenbaringer ble en prøvelse. Hun hadde det med å falle i ekstase, og dette ryktes fort også utenfor klosteret. Det gikk historier om at hun var besatt av demoniske krefter. Selv skriftefaren hennes med støtte av 5 teologer fordømte henne. En annen nonne hun visste om var blitt erklært sinnsyk på grunn av sterke opplevelser. Teresa var redd det samme skulle skje henne, og ikke uten grunn. Hjembyen Avila var sentrum for inkvisisjonen i Spania. I fortvilelsen unngikk hun bevisst ensomhet i redsel for ekstasen, den kom lettest over henne når hun var alene.

Men en dag ble det indre presset for stort. Hun oppsøker ensomheten og får med en stemme så tydelig at hun ikke kan unngå å ta den alvorlig, beskjed fra Gud om at han ikke vil overgi henne til onde makter. Dermed er hennes tvil på de tidligere erfaringene tilintetgjort, men hun er fortsatt alene om å tro de er av Gud.

ENDELIG EN SOM FORSTÅR

22 år etter at hun gikk inn i klosteret har hun sin første store mystiske erfaring. Det påfølgende år, 1559, kommer *Pedro de Alcantara* på besøk til klosteret. Han hadde skrevet mye om bønn og meditasjon, og nød stor respekt, og ble senere æret som en av Spanias store helgener. Med sin skriftefars samtykke får hun treffe ham. Teresa forteller alt om sitt liv og om erfaringene i den indre bønn. Og endelig, hun fikk til svar at hun uten frykt skulle fortsette bønnen, og takke Gud

for nådegavene. Men hun måtte være forberedt på nye prøvelser. Pedro de Alcantara snakket med Teresas skriftefar, og teologene tok fra den dag hennes åndelige erfaringer alvorlig.

Lite erfarne skriftefedre vanskeliggjorde lenge Teresas utvikling fordi de ikke forsto det som skjedde med henne. I sin forlatthet fikk hun stor hjelp av bøker, men advarer andre mot det. Den egne erfarings lys mener hun, overgår alt annet. Viktigst er derfor den vise åndelige veileder når en sjel begynner å nærme seg mysteriet. «Vedkommende bør være from, erfaren og lærd.»

Av nevnte egenskaper er lærdom minst viktig, men hun ber allikevel — «Gud bevare oss for tankeløs fromhet». Johannes av Korset ble en god støtte i hennes mystiske fordypelse. Etter første møte, fortalte hun nonnene sine at hun hadde truffet en halv munk, — så liten og tynn var han. Senere ble han hennes skriftefar, selv om Teresa kunne vært hans mor.

VISJONEN FINNER FORM

Som middelaldrende kvinne blir hun kalt til å reformere ordenen, gjør den strengere og mer egnet for indre kontemplativ bønn. Etter en uhyggelig opplevelse av helvete, kom trangten til å redde sjeler. Om det ekle synet forteller hun: «Det varte bare et kort øyeblikk, men om jeg skulle leve i mange hundre år, tror jeg umulig jeg kunne glemme det.» Smertene ved tidligere sykdom (som hadde vært enorme) var ingen ting mot lidelsen i dette syn.

Da folk fikk høre at den nye ordenen kun skulle leve av almisser, ble det rene folkeoppstanden. Vanskeligst ble uviljen fra kirken og hennes egne medsøstre og brødre. Etter mye strev, skuffelser og nye forsøk, lyktes det henne å få kirkens tillatelse til å grunnlegge reformerte klostre. Som symbol på de asketiske idealer, gikk nonnene uten sko. I kampen for reformen intervenserte kong Filip II til Teresas fordel, og i

«Den hellige Teresas henrykkelse», Berninis berømte skulptur.

1580 erklærer pave Gregor XIII barfotordenen som egen provins.

Uten å eie en denar, grunnlegger den Hellige Teresa i løpet av få år 8 nye klostre. Inntil sin død 4. oktober 1582 har hun og Johannes av Korset stiftet 17 nonne- og 15 munkeklostre. En av pavens utsendte fastslo at klostrene representerte slik eksemplarisk disiplin, orden og åndelighet som det ikke var motstykke til i hele kristenheten.

Til ett av klostrene fikk hun all økonomisk hjelp av en velstående dame. Hun ønsket selv å gå inn i den. Men da hun også ville ha et ord med i laget om den åndelige praksis, kommer Teresa i knipe, og vet ingen annen rå enn å forlate stedet. Sent en natt putter hun alle nonnene i en vogn og rømmer til et annet kloster hvor de er, til en bedre løsning dukker opp.

Sine siste år tilbrakte Teresa på reiser på kryss og tvers i Spania til tross for stadig tilbakevendende sykdom. En gang kommer hun og hennes følge i vanskeligheter fordi de må vade en elv. Vinden er kald og elven er i ferd med å fryse til. Med et hjertesukk spør hun Gud hvorfor han legger slike hindringer i veien for henne. Gud svarer at det er slik han behandler sine venner, hvorpå Teresa repliserer at da er det ikke rart han har så få.

40 år etter sin død ble Teresa opphøyet til helgen. Og så sent som 1967 ble hun utnevnt til kirkelærer, som en av de få kvinnelige i den katolske kirke.

Dette var litt av en historie, — klosterliv og flukt fra livet er ikke lenger begrep som hører sammen. I dyp respekt får bøkene sin plass i bokhyllen.

OGSÅ EN MUNK KJØRER FORT

Også munkene kan kjøre bil, og kjøre fort. Broder Emmanuel holder fredagsmessen hos Karmelittsøstrene 2 mil unna. Vi var så heldige å bli tilbudt en samtale med norske søster Karin, og skulle få følge i munkens hjulspor.

Dette klosteret er strengere, her hersker nærmest uavbrutt ro og stillhet. Helt avsondret. Noe nervøse var vi over å skulle prate med en nonne som hadde avlagt sine løfter. Hva skulle vi si? Det ble ikke noe problem, praten gikk intenst og livlig. Og spørsmål vi lurte på, fikk vi nye tanker om. Søster Karin var svært opptatt av kirkens utvikling som hun mente de siste år var blitt altfor preget av intellektuell teologi. — Mange prester har ikke lenger selv noe aktivt bønneliv, og hvordan skal det da gå med kirkens åndelige fornyelse? Ikke rart mange unge søker til Østens religioner hvor dette umiddelbare og inderlige er bevart i troslivet. Selv er hun vegetarianer og praktiserer yoga uten at det rokker henne i troen, men er del av hennes kristne kontemplative praksis.

Kjærlighet fra hjertet, åpen inderlighet strømmer mot oss. Vi forstår denne kvinnen har funnet sin livsretning som karmelittnonne i den hellige Teresas ånd.

RENE TELEFONER OG CALLINGER

VAR SPESIALITET

Telefonhygiene

Rådhusgt. 8, Oslo 1 — Tlf. 41 43 90

Munkerepublikken Athos

Athos heter den østligste av tre halvøyer som lik fingre på en hånd strekker seg ut fra Chalkidiki-halvøya i det nord-østlige Hellas. De siste 1000 år har den 400 km² store halvøya vært en bortimot uavhengig munkerepublikk og sentrum for kontemplativt liv i den greskortodokse kirke. Utallige pilegrimmer valfarter til de borglignende klostrene, — fulle av relikvier, ikoner og andre kunstskatter. Livet på Athos har tatt lite preg av forandringene i verden utenfor. Her lever fortsatt middelaldersk religiøs kultur og eldgamle mystikk-tradisjoner.

De to følgende artikler er resultat av en reise dit sommeren 1976. Den første omhandler stedets historie, den andre skildrer møte med Athos idag.

HISTORIEN OM ET HELLIG FJELL

Av Ole Nygård

Det synes for stusselig at historien om et hellig sted starter på Jorden, — begynnelsen er som regel i myten, langt bakenfor tiden og verdens opprinnelse. Myten gir del i det evige, og forklarer og rettferdiggjør stedets særstilling. Athos er intet unntak.

I denne artikkel følger vi halvøya Athos fra den greske til den kristne mytologi. Og fortsetter med de tidligste eremitter og klostre, striden om Jesusbønnen og mystikerne — helt frem til våre egne dager.

FORHISTORIE OG LEGENDER

Historien om Athos begynner lenge før den kristne epoke. De eldste beretningene er mystiske og forteller hvordan det 2000 m høye, kjegleformede

fjellet på sørsiden av halvøya fikk navnet etter giganten Athos. Gigantene var i den greske mytologi en slags halvguder av enorm størrelse, et lovløst og krigersk folkeferd. De startet krig mot gu-

dene på Olympos, og i stridens hete grep Athos en diger klippe og slynget mot havguden Poseidon. Av denne klippen ble det mektige fjellet som dominerer halvøya dannet.

Helt fra den tid da skrevne beretninger kaster lys over Athos historie, er det tydelig at stedet må ha hatt stor religiøs betydning. Nest etter Olympos ble det regnet for å være det helligste av alle fjell. Historikeren Plutark († 120 e. Kr.) forteller at på toppen stod en kjempemessig gull- og elfenbensstøtte av Zeus. Som øyne hadde den to skinnede edelstener som reflekterte stjernelyset så klart at de fungerte som fyrtårn for sjømennene som seilte forbi. Mange greske filosofer dro opp til fjellet for bedre å kontemplere himmelen og naturen, og således inngytes av visdom som de brakte videre til menneskene.

I sydskråningen av fjellet, der hvor munkelandsbyen *Kerasia* nå ligger, lå i oldtiden en befestet by som het *Ouranopolis* (himmelbyen). Den var viet til månegudinnen *Artemis* og hadde egen administrasjon og lovgivning. På stedet er det funnet mynter med innskriften «*Ouraneo-poleos*» og som viser *Artemis* sittende på en sfære med en spent bue i hånden. I byen bodde nesten bare unge jomfruer som gjennomgikk en åndelig skole for å bli prestinner i templene rundt om i *Hellas*. De vaktet samtidig den «aldri utdøende ild» som brant i en hule i nærheten. Det var forbudt for menn å komme inn i byen, og straffen for å bryte loven var døden.

En nålevende munk, *Jader Andreas*, har skrevet en bok om Athos' historie hvor han på følgende måte kommenterer den førkristne religiøse aktivitet: «Når det gjelder *Mount Athos*, har Gud gitt det større ære og glans enn det som er gitt til noe annet fjell på jorden. Allerede før den kristne epoke ble det æret som et hellig fjell og et sted som var viet til Gud, og det var bosted for sjeler som strebet etter renhet og dyd.»

Beretningen om hvordan kristendommen kom til Athos bringer oss igjen inn i legendenes verden. Det fortelles at jomfru *Maria* brakte evangeliet til innbyggerne. Hun var på reise fra *Palestina* til *Kypros* sammen med apostelen *Johannes*, da skipet deres kom ut av kurs i en storm. De drev opp mot kysten av Athos, og gikk inn til havnen i *Klementos* hvor klosteret *Iviron* nå ligger. Da skipet med *Den Hellige Jomfru* nærmet seg, falt statuen av *Zeus* ned fra fjellet med et tordenlignende brak og gikk i tusen biter. Samtidig veltet alle statuene i de hedenske templene overende. Fjellet, alle trærne og husene bøyde seg til ære for Guds mor. De innfødte kom strømmende ned til havnen, og overveldet av de mirakuløse hendelsene gikk alle over til den kristne tro.

KLOSTRE OG EREMITTER

Athos har nå i over 1000 år først og fremst vært tilholdssted for kristne eremitter og munk. Det uberørte landskapet med nesten ufremkommelig villniss og utilgjengelige huler, er som skapt for den som lengter etter et liv i ensom kontemplasjon. Her er fullkommen fred til askese og bønn.

Hvordan munkelivet på Athos startet, ligger delvis i historiens mørke. Fra det 1.—9. århundre har vi bare muntlig tradisjon å støtte oss til. Disse sagaliggende beretninger er bevart i manuskripter fra det 15. og 16. århundre. Her fortelles at klosteret *Konstamonito* ble påbegynt av *Konstantin den store* (274—337), den første kristne keiser i *Romerriket*. *Konstantin* hadde egentlig tenkt å bygge *Romerrikets* nye hovedstad på Athos-halvøya, men planen ble frarådet av *den hellige Marcus*, biskopen for området. I en drøm hadde jomfru *Maria* åpenbart seg for ham og sagt at «dette er mitt land, og det skal være bosted for mennesker som uavbrutt tilber Gud.» *Konstantin* endret sine planer og valgte i stedet *Bysants*, siden kalt *Konstantinopel*, til hovedstad.

Flere andre klostre synes å være bygd i 4., 5. og 6. århundre, men ble i tidens løp ødelagt av arabere, omvandrede germanske stammer og andre fiender.

Først fra ca. 800 begynner sikre kilder å kaste lys over det religiøse liv på Athos. Vi hører først om eremitter som bor i huler. En av dem var *Peter Athonitten* som kom seilende forbi Athos. Han hadde nettopp vært i Rom og avlagt munkeløfte. Utenfor sydspissen ble skipet liggende, på grunn av vindstille, og Peter hadde så en drøm hvor Guds mor viste seg: «Ditt tilholdssted skal være Mount Athos som jeg mottok av min Sønn og Gud, for at de som trekker seg tilbake fra verdens forviklinger og streber med all kraft mot åndelig opplysning, skal avslutte dette liv uten sorger og arve det evige liv ved gjerninger som er velbehagelige for Gud.» Etter å ha mottatt budskapet gikk Peter i land. Han streifet om noen dager før han omsider fant en mørk hule full av krypdyr og demoner. Her slo han seg til, og det ble hans hjem i 50 år. I ensomhet førte han sine indre kamper og nådde etterhvert en tilstand av fullkommen ydmykhet og renhet. Hans historie ble kjent gjennom en jeger som oppdaget ham på hans gamle dager.

Vi hører om flere eremitter utover på 800-tallet, og det ser ut til at befolkningen på Athos vokste på denne tiden. Noen av eneboerne ble søkt som åndelige veiledere, og det kunne oppstå et lite fellesskap rundt dem. Slike *lavrās*, løselige sammenslutninger av eremitter, representerer en mellomting mellom det rene eneboerliv og det mer formelt organiserte klosterliv.

På 800-tallet hører vi også om en felles administrasjon for munkene på Athos, det såkalte *Eldres sete* med en *Protos* som overhode. Det var et demokratisk styre med valgte representanter, og hadde antageligvis bestått i lang tid. Samme systemet er kjent fra ørkenfedrene i Egypt. I 887 ble De eldres sete flyttet til *Karies* hvor det fortsatt befinner seg. På den tid som i dag

møttes forsamlingen med jevne mellomrom for å ta seg av praktiske anliggende og avgjøre tvister. Med sine sorte kutter og mektige skjegg er de en myndig og ærverdig gruppe, preget av den selvbevissthet som bare eldgammel tradisjon kan gi. På samme tid som *Karies* ble administrativt sentrum, kom det en keiserlig lov som forbød gjeter og andre lekmenn adgang til Athos. Heretter skulle halvøya være forbeholdt de som ville vie sitt liv til bønn og studier av Den hellige skrift. Jomfru Marias ønske ble dermed oppfylt.

I 963 begynner en ny epoke i Athos historie. Da startet *den hellige Athanasius* byggingen av det første virkelige store kloster. Penger fikk han av keiseren i Konstantinopel som var hans nære venn. Keiseren hadde selv til hensikt å gå i klosteret, men rakk ikke å komme så langt før han ble myrdet av en nevø. Klosteret ble reist på ruinen av et gammelt hedningstempel, og en slags kontinuitet med den hedenske tradisjon er illustrert ved en fresco som viser jomfru Maria på *Atemis*' plass, mens denne forsvinner og symbolsk overlater sin krone til *Madonnaen*. *Storre Lavra* som klosteret ble kalt, har helt til vår tid vært regnet som det fremste på Athos.

Et strengt klosterfellesskap var nytt på Athos og møtte sterk motstand fra eremittene. De klaget til keiseren og hevdet bl.a.: «*Athanasius* er en plage og ødelegger de gamle sedvaner og normer. Han har bygd havner og tårn, dyrker vin og frukt og gitt Athos et verdslig preg.» Men *Athanasius*' initiativ viste seg levedyktig, og flere klostre ble bygget med *Lavra* som modell. Den indre striden mellom eremitter og klostermunker ble bragt til opphør ved keiserlig inngripen, og storklostrene ble sittende med den administrative makt i munkerepublikken. I overenskomsten som ordnet forholdene gav keiseren Athos navnet det siden er gått under, *Ag-hion Oros*. (Det hellige fjellet). Dermed var det anerkjent som midtpunkt for østkirkens kontemplative liv.

I samme overenskomst ble også den berømte loven som forbyr kvinner og hundyr adgang til Athos fastlagt. Allikevel har det flere ganger hendt at kvinner på en eller annen måte er gått i land, og det knytter seg legender til flere av disse besøk. En av dem forteller om en keiserinne som sammen med sin mann dro til Athos for å beundre en kirke han hadde gitt midler til å bygge. I kirken hang et ikon av jomfru Maria, som bygningsarbeiderne hadde funnet i en brønn. Da keiserinnen nådde kirkedøren, kom det en stemme fra ikonet: «Gå ikke lenger, på dette stedet rådet en annen dronning enn du.» Når vi husker at oldtidsbyen på sørsiden av fjellet, Ouranopolis, var stengt for menn, er det påfallende hvordan to så vidt forskjellige religiøse tradisjoner har villet forbeholde dette sted for bare ett av kjønnene.

Utover i det 11. århundre begynte munkene også fra andre land enn Hellas å komme til Athos, og man fikk etterhvert et serbisk, et bulgarsk, et rumensk og et russisk kloster. En tid var det også et italiensk kloster, og halvøya utviklet seg i retning av å bli et kontemplativt senter for hele kristenheten. Etter bruddet med den romersk-katolske kirke i 1054, stoppet rekrutteringen fra vest, men en viss kontakt med Roma ble allikevel opprettholdt. I begynnelsen av 1200-tallet måtte munkene vende seg til paven, Innocens 3., for å få beskyttelse mot korsfarere, som ikke behandlet ortodokse stort annerledes enn hedninger. Kirker ble ødelagt, klostre plyndret og munkene torturert. Like før denne invasjon sto Athos på høyden av sin blomstring, med ca. 300 klostre og anslagsvis 40.000 munkene. I begynnelsen av 1300-tallet kom så den verste katastrofen i Athos' historie. I løpet av to år ble klostrene systematisk plyndret av spanske leiesoldater, og av de 300 klostrene var nå bare 25 igjen. Først da tyrkerne erobret Saloniki i Nord-Hellas i 1430, ble all kontakt med vestkirken brutt. Tyrkerne lot folk beholde sin religion der de kom, og sultanen

anerkjente det indre selvstyre på Athos. Munkene fikk faktisk leve mer uforstyrret under det muhamedanske styret enn under det gamle.

JESUSBØNN OG TEOLOGISK STRID

Etter leiesoldatenes herjinger var munkene lite plaget av fiender. Det oppstod likevel en alvorlig kontrovers. Omkring 1350 ble Athos sentrum for en bitter teologisk strid, som rystet hele den ortodokse kirke, den såkalte *hesykastkontroversen*. Før vi går videre med den, er det imidlertid nødvendig å si litt om *Jesusbønnen*, den til alle tider viktigste åndelige øvelse blant munkene. Den lyder i en av sine varianter: «Herre Jesus Kristus, Guds sønn, forbarm deg over meg.» Den kalles også «Hjertets bønn», og dette er bokstavelig ment.

I sin ensomme celle begynner munken å repetere ordene med leppene, mens han konsentrerer seg om innholdet. Etterhvert blir bønnen rent mental, og sinnet gjentar den kontinuerlig. Hvis den bedende i lang tid er utholdende i sin bønnepraktis, vil han oppnå at sinnet og hjertet forenes. Sinnet får evne til å dvele i hjertet, og bønnen gjentas spontant med hjertet som sentrum. Den er ikke lenger noe som uttales eller tenkes, men springer ut av hele menneskets vesen. Den blir en slags bærende understrøm i livet, og er der også uten at man bevisst fokuserer på den, som under arbeide eller søvn.

I det 12. århundre begynte man å ta i bruk kroppsøvelser for bedre å konsentrere seg i bønnen. Den ble uttalt i takt med pusten, og riktig sittestilling var viktig. Munken skulle bøye sin skjeggete hake ned på brystet og øynene skulle fikseres på hjertets plass i kroppen. Målet var mystisk visjon av hellig og uskarpt lys. Hesykastisk (*hesykania* = stille) kalles denne mystiske retning, og den hevder at Gud er lys. Den sier også at det lys munkene opplever, er det samme som omgav Jesus under forklarelsen på Taborfjellet.

Den teologiske strid som utspant seg rundt disse åndelige øvelsene, utkrystalliserte seg i noen hovedspørsmål: Kroppens rolle under bønn, det uskarpe lyset og problemet med Guds transcendent. Hesykastene ble kraftig angrepet av en italiensk munk, *Barlaam*, som mente at det var galt å snakke om direkte erfaring av Gud. På grunn av Guds «anderledeshet» og ukjennelighet er det umulig å ha slik erfaring. Han tok videre for seg kroppsøvelsene, og beskyldte hesykastene for å ha et grovt materialistisk syn på bønn. «De navlesjelede» kalte Barlaam dem ironisk. Han var opprørt over at de mente å se uskapt lys. Hvordan kan et menneske oppleve Guds essens med det blotte øye? Det lyset hesykastene så, var ikke guddommens evige lys, men timelig og skarpt.

Mystikerne ble tatt i forsvar av erkebiskopen i Saloniki, *Gregory Palamas*, som selv hadde vært munk på Athos. Bibelens syn var at et menneske som helhet var skapt i Guds bilde, og at kroppen ikke var noen fiende, men hjelper for sjelen. Kristus var inkarnert i et menneskelegeme og hadde gjort kroppen til en uuttømmelig kilde for helliggjørelse. Han kritiserte Barlaam for å lage altfor stor kløft mellom Gud og menneske ved å nekte muligheten av forening med Gud i mystisk visjon. I den mystiske absorpsjon transformeres både kropp og sjel, og visjon av lys er sann erfaring av Guds utstråling. Hesykastenes og Palamas' oppfatninger vant frem, og den ortodokse kirke beholdt sin åpenhet for mystisk teologi.

FORFALL OG FORNYELSE

Mot slutten av 1300-tallet begynte en forfallsperiode for klostrene. Det skjedde etterhvert en overgang til såkalte *idiorytmiske regler*, som tillater større individuell frihet enn det som ble fastlagt av Athanasius, *de cenobitiske*. Ved idiorytmi kan munkene ha privat eiendom, tjenere og nyte måltidene i sin egen celle. Tilstedeværelse i kirken er langt mindre obligatorisk. Disse reglene

ble etterhvert innført i alle klostrene og medførte kommersialisering og forfall i det åndelige liv. Mot denne utviklingen dannet det seg på 1500-tallet en motbevegelse av munker som flyttet ut av klostrene og bygde seg små hus hvor de hesykastiske idealer ble holdt levende. Slike husklynger kalles *sketer*, og det finnes mange av dem på Athos i dag. Slik overlevde den mystikertradisjon som kjennetegnes av streng askese og uavbrutt indre bønn.

Eneboerne har ofte slått seg til på sydsiden av halvøya hvor fjellet er forrevent og ufremkommelig. De mest tilbaketruke lever i huler over dype avgrunner, kun tilgjengelige ved hjelp av gebrekkelige taustiger.

Ikke før på 1700-tallet begynte en ny åndelig gjenoppvåkning på Athos. Erkjennelse som i århundrer hadde ført sitt stille liv i huler og små hytter, ble brakt til ny blomstring. I sentrum for denne bevegelse sto munken *St. Nikodemus*. Sammen med en annen munk samlet han *Philokalia*, som er blitt en av de mest innflytelsesrike bøker i ortodoksens historie. Det er en antologi av åndelige og mystiske skrifter skrevet av fremtredende kirkefedre og munker fra 4. til 15. århundre. Den omhandler bønnens teori og praksis, i særdeleshet Jesusbønnen, og for den som velger den indre bønnens vei, er den uuttømmelig kilde til inspirasjon og forståelse. Ved å lese *En russisk pilegrims beretninger*, (hvis manuskript ble funnet hos en munk på Athos), får man levende inntrykk av hvilken betydning *Philokalia* har for den som følger Paulus' råd om å «be uopphørlig».

En annen innflytelsesrik munk som ble inspirert av *St. Nicodemus*, var russeren *Paissy Velichkovsky*. Han la stor vekt på den kontinuerlige Jesusbønn og understreket hvor viktig det var å stå under veiledning av en såkalt *eldre* (russisk: *starets*). Den kontemplative vei er tornefull, og man trenger kyndig ledelse av en som allerede er gått den. Paissys disipler spredte hans tanker over hele Russland, og staretsfunksjonen

ble sentral i russisk fromhetsliv på 1800-tallet. Et gripende inntrykk av dette får man i innledningen til «Brødrene Karamasov», hvor Dostojevski skildrer de siste dagene til den aldrende starets Sosima.

Når det gjelder Athos hører vi allerede på 800-tallet at det kunne danne seg et lite fellesskap av disipler rundt en kjent eremitt. En slik starets lever som regel mange år i ensomhet før han aksepterer å bli veileder for andre. Disippelen har ubegrenset tillit til sin starets og følger hans råd og anvisninger. Dette er en absolutt forutsetning for det inderlige gjensidighetsforhold som hersker mellom dem. Staretsen følger på sin side disiplenes utvikling med aldri sviktende oppmerksomhet og bruker all sin erfaring til å lede ham over de kneiker han møter i sin indre utvikling. Når en disippel så fullstendig underkaster seg, er det vel ikke så mye staretsens person som de åndelige krefter han føler bryter frem i sin lærer.

Helt til våre dager har Athos hatt stareter som har vært betraktet som helige. En av dem var *fader Josef*, († 1959), som levde i et halveremittisk fellesskap — *Det nye sketet*. Rundt ham samlet det seg en gruppe munk

som han veiledet i deres kontinuerlige gjentakelse av Jesusbønnen.

I forbindelse med den åndelige oppblomstring på 1700-tallet, begynte flere av klostrene å gå tilbake til cenobitiske regler, og nå er ca. halvparten av de 20 store klostrene organisert slik. Likeledes ble det i 1743 opprettet et akademi som skulle bidra til å gi munkene bedre utdanning. Dette hadde vært et sterkt forsømt kapittel. Beboerne på Athos har imidlertid hatt motstand mot alt som smaker av intellektualitet og vitenskap, og akademiet ble så upopulært at det snart måtte stenge. Det har flere ganger vært forsøkt startet igjen, men har alltid strandet på munkenes uvilje. Men i tidens løp er det blitt stadig klarere at hvis Athos skal kunne yte det bidrag til den ortodokse kirke og den øvrige verden det har mulighet for, må intellektuell utdanning gis høyere prioritet. Ut fra dette synspunktet ble akademiet gjenåpnet i 1953. Allikevel kan ikke verdien av et kontemplativt senter måles etter intellektuelle bidrag. Hovedvekten må ligge på den indre fordyppelse. Når Athos helt frem til våre dager har vært et arnested for helgener og mystikere, er det dette som rettferdiggjør å kalle det et åndelig kraftsentrum.

RABATT

for ungdom på reisefot i de fleste kontinenter.

Spør oss.

UNIVERSITETENES REISEBYRÅ

Oslo: Tlf. 46 68 80

Filialer i Bergen, Stavanger, Trondheim og Ås

PILEGRIM 76

Av Øyvind Ellingsen

Å komme til Athos var noe vi lenge hadde drømt om. Besøke klostrene der de ligger som eventyrslott — høyt og fritt i den vakreste og mest uberørte del av Hellas. Mest spent var vi på munkene — dagens representanter for en livsstil vi hadde undret mye på.

PRELUDIUM

«Dere skal i annen etasje til høyre, rom nr. 213,» sa vaktoffiseren i porten. Vi så på hverandre og stusset litt. Det må ha ligget temmelig tykt utenpå hva vi skulle. Svaret kom nemlig før vi hadde rukket å melde vårt ærend. De var tydeligvis vant til den slags visitter i Ministeriet for Nord-Hellas. Daglig kommer turister som ønsker innreisettillatelse til klosterrepublikken Athos.

213 var et stort kontor med forværelsesdame og en hyggelig ansvarlig funksjonær. Vi fremsatte vårt ønske på engelsk og fikk vite at dessverre, kvoten for innreisettillatelser var nok oppbrukt for denne uken, men om en fjorten dagers tid . . . Vi så drømmen om Athos blekne og begynte straks å diskutere videre forhandlingsstrategi overfor funksjonæren på norsk. Da vi henvendte oss til ham igjen, så han vennlig på oss og foreslo høflig at vi kunne snakke sammen på svensk siden det også var et språk han behersket. Det var ikke så rent lite flaut med det samme, men utrolig nok: vi fikk vår innreisettillatelse og var glad for de strenge restriksjonene. For til Athos slipper ingen vanlig turiststrøm. Greske menn og ortodokse kristne gis opptil 12 dagers oppholdstillatelse. Utlendinger får maks. 4 dager.

Hvis man er heldig — det gis bare 10 innreisettillatelser pr. dag.

PÅ VEI

To dager senere satt vi i baugen på «Daphne» og hutret i morgenbrisen. Vi hadde nettopp gumlet i oss litt tørt brød, et par tomater og resten av ferskensaften, — og holdt på å avslutte frokosten med en pære, da båten rundet den første odden på vei mot Athos. Vegetasjonen forandret seg: fra bart lavland slik det var rundt Ouranopolis (nærmeste vanlige feriemåby som vi nå kom fra) til skogkleddede åser og gressletter, — nesten bibelsk landskap. Chalkidiki som Athos er en del av, regnes for å være noe av det vakreste og mest uberørte av gresk natur.

Eneste måte å komme til Athos er pr. båt. Riktignok finnes noen veistubber her og der fra siste krig, men altså ingen biltrafikk bortsett fra en lastebil, en buss vi fikk stifte nærmere bekjentskap med, og visstnok en traktor fra Tito gitt for propagandaens skyld. Viktigste fremkomstmiddel mellom klostrene er båt, men det riktige for pilegrimmer er å gå til fots.

På bussen fra Daphne, Athos «havnby», fikk vi anledning til å studere reisefølget fra båten litt nærmere. Stort

Fjellet Athos skult i tåken før solen går ned.

sett grekere i sin beste alder: noen alvorlige, de fleste pratsomme og spøkefulle. En og annen utenlandsk eventyrer la vi også merke til, mens bussen sneglet seg oppover en setervei med kjent vestlandsslyng. På de førti minuttene bussturen varte, fikk vi vite litt om hvilke holdninger ikke-ortodokse kunne vente å bli møtt med.

SPRÅKPROBLEMER

De fleste munkene på Athos kan bare gresk. Det kunne imidlertid ikke vi. Eldre munk og eneboer som det kanskje hadde vært mest interessant å snakke med, forble vi desverre ofte bare på goddag med. Noe av det første man blir spurt om er nasjonalitet. Etter et prøvende «Germania?» svarer vi «Nor-

vegia» og blir spurt om religion. «Ortodoks?». Vi rister på hodet. «Katolikk?». Vi rister igjen. «Protestant?». Vi rister fortsatt. «Ateist?». Heller ikke det. Prøver å si noe om at foreldrene var protestanter, men . . . Her stanser gjerne samtalen. Hva har vi på Athos å gjøre når vi ikke er ortodokse? Vi er vel bare turister som vil se deres klostre og hellige ikoner.

Like ved Karyes, Athos «hovedstad», traff vi en eremitt som så annerledes på religionsforskjellen. Han satt på en benk like ved veien med sin rosenkrans da vi gikk forbi. Etter nettopp beskrevne forsøk på dialog gjorde han rede for sitt syn på saken. Han nevnte først en rekke kristne trosretninger: katolikk, protestant, ortodoks . . . mens han tegnet båser med hendene. Så pekte han mot himmelen med en romslig gest og

sa noe på gresk. Vi tolket ham slik: «Det finnes mange trosretninger, men bare en Gud.»

RØKING FORBUDT

Karyes — noen få hus: Epistasiaens (Athos øverste administrative myndighet) representasjonsbygg, fremmedpolitietts kontor, et par forretninger og en kirke. I tillegg noen hus, og like ved: klosteret Protaton. Spesielt for Karyes: det er forbudt å røke på gaten. Ved inngangen til fremmedpolitietts kontor sto to store ildfat til å kaste sneipen i. Ellers var kontoret svært lite byråkratisk. Vi fikk utlevert et blankt hvitt ark hvor vi skulle skrive eget navn, foreldrenes navn, nasjonalitet og fødselsår. Inne på selve kontoret var et enkelt skrivebord med stempel og bak dette en rolig og høflig mann. Han tittet i passet, stemplet papiret, — det var alt. Så videre til Epistasiaens kontor.

Opp til administrasjonsbygningen førte en imponerende bred og høy trapp med Epistasiaens sekretær på toppen. Han var en eldre tynn mann med grå bukser, stripet vest og en smal bart. På hodet båtlue med Epistasiaens emblem i sølv. Han førte oss inn i et venterom og ba oss vente et øyeblikk.

Etter raske ti minutter stod vi der med hvert vårt Athos-pass og kunne dra hvor vi ville, — vi visste bare ikke hvor. På halvøya finnes 20 klostre, alle rike på ikoner, tradisjoner og spennende biblioteker. I tillegg mindre Skete og einseter hvor vi kanskje ville treffe virkelige fromme munk. Hvor fantes folk som kunne såpass språk at vi ville få noe ut av å snakke med dem? Hvilken rute skulle vi velge? Allerede i utgangspunktet oppga vi å «gjøre» tusen års kultur på fire dager.

Utenfor forretningen hvor man kunne få kjøpt trehåndverk, små ikoner og annet fra Athos, traff vi en rørslig og omgjengelig munk med stort, brunt skjegg. Vi pratet livlig en stund, han på gresk og vi på det vi kunne av frem-

mede språk mens vi pekte ivrig på ulike steder i et kart over Athos. Etter en stund ga han opp og hentet en eldre, hvithåret munk med vevet, varmt vesen. Beskjedent, med lett skjelving i røsten sa han: «Parlais vous français?» Det gjorde en av oss ganske bra, og fikk vite en del om hvor vi kunne dra.

FØRSTE KLOSTERBESØK

Vi bestemte oss for å gå til klosteret Iviron på nordkysten og overnatte der. Slik gikk det imidlertid ikke. Rakk bare så vidt å skrive oss inn i gjesteboken og bli servert de tradisjonelle velkomstdrikkene: En liten kopp gresk (tyrkisk) kaffe, et lite glass ouso (anisbrennevin, som nærmest er gresk nasjonaldram) og et stort glass kaldt, friskt vann som også sies å være gresk nasjonaldrikk. Så fikk vi vite at båten til Store Lavra, Athos eldste kloster, gikk om ti minutter. Vi stormet av sted — litt tvilrådige, for vi hadde nettopp truffet en eldre klosterbror som snakket godt engelsk og spurte om vi ikke ville slå oss ned som munk der.

ELDST PÅ ATHOS

Til Store Lavra kom vi om kvelden, slitne etter en kilometers bratt oppstigning fra havna. Vårt første inntrykk av stedet var en rød og svett engelsk professor (jeg tror det var i arkitektur) som stod og drakk av en haveslange. Motorduren og rullingen fra båturen hang ennå i ørene, likevel kjente vi kveldsstillheten sige innover oss. Vi så munkene sitte under en paviljong omkranset av oleander og slyngplanter. Noen brødre snakket lavt sammen. Andre bare satt — mens rosenkransen beveget seg sakte mellom fingrene.

Store Lavra var og er spesielt sted, selv på Athos. Bygningen fra grunnleggelsesåret 963 står der ennå. Det er der munkene har cellene sine. Til abbediet hører de mest kjente eneboersteden på Athos: Sketene St. Anna, Kavsoakalyvia og døperen Johannes, samt Kerasia, Ka-

roulia, Katounakia og mange flere. For å vise stien til St. Anna fulgte en av munkene oss ut i porten da vi skulle dra. Han pekte på en hylle to—tre hundre meter nesten rett opp i bergveggen ikke langt unna. Der kunne vi såvidt se restene av hytten hvor en eremitt holdt til for ca. hundre år siden. Eremitten hadde bodd der i nærmere førti år, bare en gang hadde han vært nede i klosteret og holdt messe. Det var hans historie.

I ØDEMARKEN

Turen fra Store Lavra til St. Anna tok oss drøye 8 timer. Stien virket ikke særlig velbrukt og var av høyst varierende kvalitet i det ulendte terrenget. Rett som det var ble den avbrutt av friske fjellbekker som sildret nedover og ga næring til frodig vegetasjon her ved foten av Mount Athos. Mektige kastanjer og ærverdige eiketrær bøyde seg over oss. Av og til måtte vi brøyte oss gjennom tett buskas av kristorn, duftende laurbærtrær og alle slags urter, melisse, salvie, og mange flere. Vi forsto godt hvorfor Athos kalles «Jomfru Marias have.»

Det skortet ikke på bratte opp- og nedstigninger underveis. Vi var sikkert i tusen meters høyde da vi fikk øye på et trekors på en knaus like ved. Ved korset så vi ned på et hvitkalket lite kapell som bestod av to vegger og tak over en oljelampe og en ikon. Foran klorte stien og noen trær seg fast før fjellskrenten stupte hundrevis av meter ned i havet som var blågrønt og klart som luft. I skyggen like ved kapellet tok vi pause, nøt utsikten, mediterte en halv times tid og spiste brød og tomater vi hadde fått med som veimat fra Store Lavra.

EN GAMMEL EREMITT

Like før nedstigningen til St. Anna fikk vi øye på taket av et einsete like

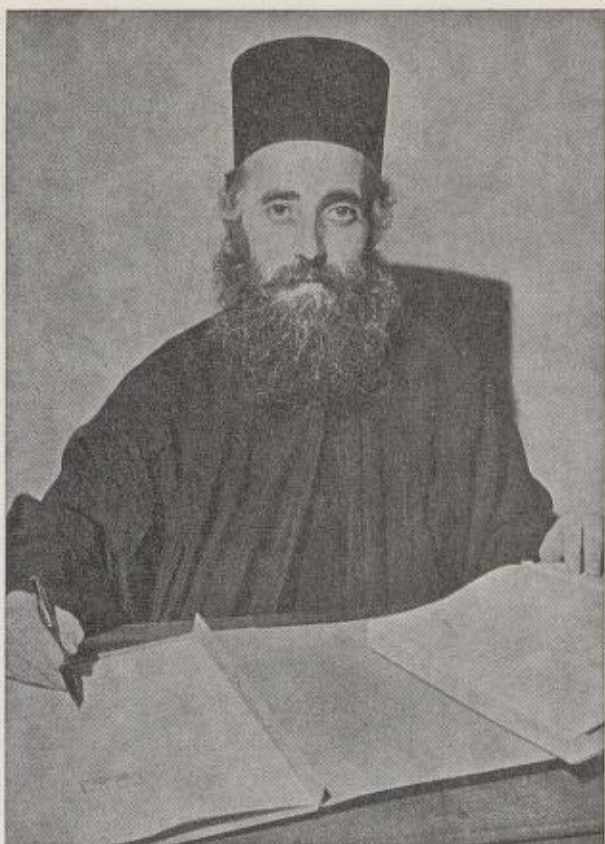
ved. Vi satte sekken fra oss, tok av fra stien og dristet oss til et besøk hos eneboeren. Litt nølte vi ved grinda, men gikk så bestemt bort til hytta og banket på det vi trodde måtte være hovedinngangen. Først litt forsiktig, siden kraftigere, men ingen svarte. Var han tunghørt? Vi gikk rundt, prøvde å se inn, banket på andre dører, men uten hell. Var akkurat i ferd med å gå, da en gammel hvithåret munk med tynt hvitt skjegg, tittet spørrende ut av døren og ropte på oss. Vi hilste på gresk og hadde igrunnen ikke mer å si, vi hadde jo egentlig ikke noe ærend. Gamlingen så på oss, skjønte at vi gjerne ville prate og spurte om vi ville ha et glass vann. Det ville vi selvsagt og satt oss på verandaen. Han ropte inn i hytta, og ut kom en mann rundt femti med vann til oss.

Som vanlig slapp vi raskt opp for spørsmål og svar. Det viste seg at gamlingen foruten gresk talte rumensk, men det hjalp lite. Selv var han rumener og hadde kommet til Athos i tyve—tredveårsalderen, før østblokklandene stengte for utvandringen hit. Nå var han over åtti og bodde alene her opp i fjellet. Den yngre var bare innom med forsyninger og sannsynligvis også for å se til ham. Den gamle var temmelig krokrygget og gikk med stokk. Han fant frem et Europakart han hadde fått av en nederlander som hadde vært på besøk for en tid siden. Viste oss hvor han var fra, og vi pekte hvor vi kom fra. Utrolig hvordan man får kontakt med mennesker som er så liketil.

Før vi gikk, fikk vi komme inn i kapellet hans. Det utgjorde en tredjedel av hytta, enkelt og rent: ikoner, altertavle, og et lite bord med lysesstake og noen friske blomster. Munken tente et vokslys, og noen gode minutter ble vi bare stående stille. Det duftet friskt av ortodoks røkelse. Resten av hytta var mørk og lav under taket. I et av rommene lå hvitløk som vi kunne merke var en del av gamlingens spartanske kosthold.

Ned til St. Anna fikk vi følge med

Fader Andreas er professor i bysantisk musikk. Akkurat nå farter han fra kloster til kloster og har korføvelser med munkene. Det er en gammel og glemt «Maria-hymne» som skal innøves.

den yngre munken. Han var sprek og tydelig vant til å gå i fjellet, — gikk fra oss flere ganger. Dagen etter dro vi videre til Dionysos klosteret, og her begynte Athos' dører virkelig å åpne seg for oss.

DØRENE APNES

«Dere kan trygt bli i to dager til. Riktignok står det bare fire dagers opphold i passet, men dere kan regne en dag ekstra til innreise og en til utreise.» Vi treffer fader Paul ved basilikaen i Dionysos, og han tar oss med ut på en balkong som stikker ut fra klosterets vestvegg tyve meter over bakken. Fader Paul er en riktig trivelig ortodoks prest fra Pireus. Han pleier tilbringe det meste av ferien sin på Athos som retrett. I

Dionysos er hans skriftefar abbed, derfor er det naturlig å komme hit. Også prester trenger noen å drøfte sitt religiøse liv med. Fader Paul har vært noen år i USA og snakker godt engelsk.

FADER ANDREAS

En eldre spedlemmet munk viser seg i døråpningen, og fader Paul ber ham komme ut til oss. Vi blir presentert for fader Andreas. Milde brune øyne glimter over småkrøllet skjegg. «Han er forfatter», sier fader Paul. «Har skrevet bøker om Athos, og nylig en bestseller om moderne menneskers problemer (for tiden utsolgt i Hellas). Til daglig er han professor i bysantisk musikk ved skolen her på Athos.» Også fader Andreas taler engelsk. Forteller med et varmt

smil hvordan han kom til Athos i tyveårsalderen. Slo seg ned hos en eldre munk i et av de mest asketiske eremittsentrene på sørøstkysten. Og om sin tid som sekretær ved Epstasiaen — et ærefullt verv forstår vi på fader Paul. Akkurat nå reiser fader Andreas fra kloster til kloster og har korøvelser med munkene. Har funnet en gammel Mariahymne som innøves til den store Mariafesten i midten av august. Mange minutter får vi ikke sammen med ham, fader Andreas har åpenbart mange å snakke med.

Samtalen med fader Paul fortsetter imidlertid til vi bare så vidt skimter ansiktene i mørke. Han vet om flere språkmektige munker: fader Georgios er abbed i Gregoriou, nærmeste kloster. Han har vært professor i ortodoks teologi i USA og snakker meget godt engelsk. Vi får med et brev som uttrykker at vi ønsker å treffe fader Georgios — skrevet på gresk. Fader Paul sender også muntlig beskjed med en som skal samme vei. Vil vi besøke eremitter, må vi imidlertid ha med noen som kan gresk. Neste år kan vi dra sammen med ham, sier fader Paul og inviterer oss på besøk i Pireus neste sommer. Vi utveksler adresser.

Så går vi og legger oss, det vil si ikke fader Paul. Han har ennå noen han skal treffe. Mange timers søvn blir det ikke, for nå er klokken elleve, og han skal opp til første tidebønn halv fem. De fleste munker sover sjelden mer enn fem—seks timer. Selv trenger fader Paul mindre søvn på Athos enn hjemme i Pireus. Det skyldes den rene og gode atmosfæren her, mener han. Han lover å vekke oss i tide før båten til klosteret Gregoriou går neste dag.

MØTE MED EN ABBED

Båten er full av sortkleddede munker. Vi er etterhvert blitt så vant til det at vi ser på sort kalott og sid kjortel med lærbelte som det normale, kjenner oss nesten litt underlige i olabukse og skjorte. På kaia legger vi merke til en høy,

mørkskjegget mann. Han har sort stav med sølvholk og blir vist spesiell ærbødighet. Til og med fader Andreas, musikkprofessoren, bøyer seg for ham og kysser hånden hans. Kan vel være i førtiårene et sted, ønsker liksom alle velkommen og vandrer opp til klosteret fulgt av to yngre munker.

Å BLI GAMMEL PÅ ATHOS

Straks innenfor klosterporten ser vi en gråsprenget, kraftig munk med vidt oppsperrede øyne og påfallende ansiktsuttrykk. På hver side står to andre munker og godprater med ham som om alt var normalt. Akseptert selv om det klikket på hans gamle dager. Vi husker alle de eldre munkene vi etterhvert har sett og den omsorg og respekt de yngre viste dem. Her er det å bli gammel naturlig og meningsfylt kanskje mer enn noe annet sted.

Gjestemesteren i Gregoriou var en høy, svartskjegget og nokså brysk mann. Vi viste ham lappen med ønske om å snakke med abbeden, men han bare så kort på oss og gikk videre. Vår følgesvenn med muntlig beskjed henvendte seg også til ham, men fikk intet sikkert svar. Kanskje fikk vi treffe abbeden om en time, kanskje ikke før i kveld.

MIDDAG MED MUNKER

For første gang fikk vi spise i refektoriet sammen med munkene. Riktignok satt vi ved eget bord, men fikk samme slags mat: brekkbønner jevnet med soyamel, tomater og brød. Vann å drikke. Til dessert et stort stykke frisk vannmelon og et lite stykke halva (søt dessert) av nesten kjeksaktig konsistens. Under måltidet leste en av brødrene høyt fra de hellige skrifter inntil en tydeligvis fremstående munk slo i bordet med en liten klubbe: måltidet var over, og alle reiste seg.

FADER GEORGIOS

Noen timer senere banket det på dø-

Vant med vårt samfunn hvor gamle skyves ut og blir nytteløse, var det tankevekkende å se den selvfølgelige respekt de olding-gamle munkene på Athos ble vist. Her har kanskje alderdommen den plass og verdi den egentlig skal ha, — tiden for religiøs forklarelse.

ren til rommet vårt. Budbringeren fra Dionysos ga litt hektisk beskjed om at vi kunne treffe abbeden nå, det var bare å gå til refektoriet. Der ventet den høye mørkskjeggede fra bryggen. Det flagret litt i den sorte kappen da han med en rask, men myk bevegelse anmodet oss om å følge ham. I kjølvannet studerte vi det kraftige mørkebrune håret hans. Det var samlet til en knute i nakken og dyttet inn under det store kalotten. Han beveget seg raskt. Til abbeden, trodde vi først, men ble gradvis usikre. Kanskje det var . . . , nei det var ikke akkurat

slik vi hadde tenkt oss en mann i hans stilling. Sikre ble vi ganske snart. Vi satte oss i klosterporten. Det var sent på ettermiddagen. Stadig noen som kom og gikk — munk, bygningsarbeidere, pilegrimmer — alle bøyde seg for ham og kysset ham på hånden. Han forklarte oss hvorfor.

SAMTALE I KLOSTERPORTEN

— I kraft av sin stilling representerte abbeden Kristus blant klosterbrødrene.

Når de bøyer seg for abbeden, er det i virkeligheten Kristus de bøyer seg for.

— For oss som ikke er ortodokse, hvordan ville det være naturlig å forholde seg?

— Det ville være o.k. å gjøre som dem.

— Hvordan blir man abbed?

— Munkene valgte meg. Egentlig kommer jeg fra et kloster utenfor Athen. Hvis munkene skulle ønske det, kan de avsette meg, men slikt skjer sjelden.

— Finnes det levende helgener på Athos?

Abbeden ser på oss med vennlige brune øyne. Myk og taktfull, men også vant til å si hva han mener.

— Ingen blir helgener mens de lever.

— Men noen er vel frommere enn andre?

— I Keroulia lever eneboere i ytterste fattigdom. De spiser bare brød og oliven. Hver gang noen av oss er på besøk hos dem eller de hos oss, utstyrer vi dem med proviant og litt penger.

Vi så for oss gamlingen like ved St. Anna og husket noen hytter vi hadde sett langt nede i en steinur.

— Er eneboerens liv mye forskjellig fra klostermunkens?

— På en måte ja. Klostermunken tilbringer det meste av dagen i kirken opptatt med liturgi — kontemplasjon over mysteriene. Det er hans viktigste religiøse arbeide. Eneboeren bruker det meste av døgnet til bønn.

— Prøver han stadig å gjøre opp det uferdige i sitt forhold til Gud?

— Munken ber ikke bare for seg selv, men også for kirken, kristenheten og alle forhold i verden.

— Hva får en til å velge den ene livsformen fremfor den andre?

— Noe av det viktigste er at man finner en eldre munk som kan veilede en. Valg av skriftefar er det primære, den ytre formen gir seg ofte mer etter omstendighetene. Man reiser gjerne rundt inntil man finner en man har tillit til. Særlig for de unge munkene er

det svært viktig å drøfte sine religiøse erfaringer med sin skriftefar som i klostrene gjerne er abbeden. Det gjelder å forstå religiøse erfaringer rett, både de gode og de dårlige. De yngste munkene snakker jeg som regel med hver dag.

— Det blir en travel arbeidsdag?

— Ja.

Vi la merke til at fader Georgios hadde en rosenkrans av sort ulltråd. Allerede på bussen fra Thessaloniki til Ournaopolis hadde vi sett en munk sitte med en slik i hånden mens leppene beveget seg.

— Hva bruker dere rosenkransen til?

— Den brukes når vi ber Jesusbønnen. Først sies ordene med leppene: «Herre Jesus Kristus, forbarm deg over meg.» Så gjentar man den bare mentalt. Etterhvert kommer bønningen automatisk fra hjertet og gjennomsyrer alt man gjør.

— Hvordan skjer dette?

— Det kan ikke forklares, det må erfares. Veiledning over lang tid er viktig. Hit kom en gang to unge protestanter som hadde forsøkt på egenhånd. De nådde et stykke på vei. Siden stoppet det opp. For å nå helt frem er det nødvendig å gå inn i den ortodokse tro og motta dens sakramenter.

— Hvordan takles perioder man synes det religiøse liv virker tungt og meningsløst?

— Problemet er da som oftest at man ikke lenger er ydmyk.

— Hvordan gjenvinner man ydmykhet?

— Problemet er gjerne ikke så stort. Det ligger i sakens natur at man må ha en viss grad av ydmykhet allerede før man bestemmer seg for å gå i kloster. Ellers hjelper bønn, skriftlesning og det å delta i gudstjenesten og klosterlivet forøvrig.

— Legg merke til den lille munken som går der borte. Fader Georgios nikker i retning av en liten mann som rusler rundt med senket hode.

— Han er nå seksti og skriftefaren nærmere nitti. I de siste førti år har

Halvt stående, halvt sittende er munkene under messen. Uavlatelig dreier de sin rosenkrans av sort ulltråd, hviskende Jesus-bønnen — «Herre Jesus Kristus, Guds sønn, forbarm deg over meg».

han ikke foretatt seg noe uten å rådføre seg med skriftefaren først. Han er en from mann og en meget god munk.

SOM I EVENTYRET

Fra båten hjem siste dag så vi noe av det vi ikke hadde fått med av Athos, — klosteret Simon Peter. Det ligger høyt og fritt på en klippe som hever seg ved to hundre meter nesten rett opp fra havet, og tilfredsstillende alle ar-

ketyriske og mytiske forestillinger om hvordan et kloster skal være. Bygningene minner om tibetanske klostre: Potala. Store murfasader med bindingsverk. Kanskje en kuppel eller to med kors, og vakttårn (til vern mot sjørøvere som herjet fælt på 1400-tallet). Til forveksling likt en befestet middelalderby omgitt av klosterets kjøkkenhave med tomater, auberginer, poteter, agurker m. m. Vinranker slynger seg rundt murene, og litt lenger unna terrasser med oliventrær. I følge fader Paul hadde søkningen til Simon Peter økt de siste årene. Vel 30 av de 65 munkene var ganske unge menn.

LAS VEGAS?

Vemodig å vinke adjø til det siste klosteret. Atmosfæren ved Stillhetens Berg henger ennå i. Men det er ingen selvfølge at den skal få vare. Det er nok av dem som mener det bør legges bilvei helt frem til alle klostrene, så flere kan

få se dette «levende museum». En nåværende gresk politiker skal ha foreslått å ommåne klostrene til casinoer, nattklubber og discoteker for å tjene på stedet. Vi håper hans Las Vegas-visjon ikke slår gjennom.

Simon Peter klosteret.

UMODEN RELIGIØSITET

Av Torbjørn Hobbel

I det religiøse livsfelt er svært mye vagt og uklart. En ting er det vi tror er en religiøs opplevelse eller erfaring, noe annet er å forstå den rett. Det ligger i sakens natur at det oppmerksomheten er vendt mot ikke så lett kan etterprøves. Fantasien, håp, ønskene, frykten, bringer en så lett på avveier, — inn i et stort rom for rare forestillinger og tolkninger.

Tema i denne artikkel er: Hvordan møter vi den religiøse lengsel når den våkner i oss?

De ikke-tradisjonelle religiøse og åndelige miljøer i den vestlige verden lever for det meste i ettersiget av 60-årenes ungdomsopprør. Med dette var slusene for fremmed religiøs påvirkning åpnet. Det startet lenge før og har nok helt andre røtter, men et sted må man begynne — så la oss begynne der. I sekstiårene ble fragmenter av Østens åndsliv vanlig i Vesten. The Beatles' flørt med gurun Maharishi gjorde over natten interessen til en hel ungdomskulturs eie. Østen var i skuddet. Vi skal bruke fenomenet som utgangspunkt for å belyse sider ved samtidens møte med det åndelige.

ET EKSEMPEL

Når hippiene i sekstiårene så østover møtte de noe som for dem var svaret i en verden som føltes kjedelig og triviell. Man var misfornøyd og ingenting ga fullgod tilfredsstillelse. Man hadde i grunnen mer enn nok av materielle goder. Så begynte eksperimene i det indre univers, og uanede muligheter for opplevelse åpnet seg. Plutselig ble noe veldig viktig. Man kalte seg elskere av sannhet, søkende urgrunnen, — men det ble vel ikke slik i praksis. Utvilsomt var det sterke lengsler i engasjementet,

men hvordan forstod de sin lengsel og det den møtte? Det var med svermende fantasi, krydret med overveldende opplevelser fra hallusinogener som LSD o. l. Indias religiøse miljø — templer, yogier og guruer, kunsten og «åndelige» teknikker — ble form til en myte født av et savn i en tom verden. Men myten ble grepet på en måte som ikke forpliktet. Fantasien som forstod var løstrevet fra viljen til erkjennelse, — det viktigste var opplevelsen, følelsen, det fantastiske, det himmelstormende. Det trivielle hverdagsliv var ikke noe verd, og ansvar for å fullbyrde sitt liv, for familie og samfunn ble nærmest passé. Man hadde nok med sin egen private åndstrip. Fantasiforestillingene ga mening god nok, og ble lett kompensasjon for andre sider av ens liv hvor man kom til kort — og hvor vel den egentlige religiøse fordyppelse burde begynt. Den religiøse stemning ble unnskyldning for ikke å ta livet alvorlig og føle etter hva det egentlig gjelder.

Hippiene — ihvertfall noen av dem — levde myten til den ytterste konsekvens. Derfor er det så lett etterpå å se hvor sprøtt det var. Men mon de ikke levde ut noe som ligger som latent mulighet hos svært mange i vår areligiøse samtid, — samme type holdninger fortsetter i de fleste gurugrupper idag og i mange kristne miljøer.

DÅRLIG FORBEREDT

Det går nok å leve uten særlig tanke for det religiøse. Men når så religiøse tanker banker på og man tar seg litt tid med dem, blir det ofte et svært umodent møte — enten krass avvisning eller mageplask rett inn i barnlige religiøse forestillinger. Den bastante avvisning er ikke tema her — selv om den nok kunne vært behandlet under samme overskrift som denne artikkel —, vi ser på svermerisk frelsthet.

Hvorfor dette møtet lett blir naivt, er sikkert umulig å gi entydig svar på, — det foregår i et livsfelt hvor mye er vagt og usikkert. Men la oss allikevel prøve å se på noen faktorer. Suget etter åndelighet er ofte frustrert bl. a. fordi så få instanser i kulturen makter å forløse det. Men når lengselen våkner er sterke krefter i bevegelse, — mange håp, fantasier og forestillinger springer frem i bveissheten. Det er ingen selvfølge å forholde seg voksent og modent til dette. Og vi møter gjerne opp som barn.

Som barn var dette med Gud, engler og Jesus greitt. Gud bodde i himmelen og så alt. Jesus var bare snill og god mot alle. Englene smilte til oss fra glansbildene. Unger har gjerne umiddelbar og enkel sans for slikt. Grunnleggende religiøse holdninger ble dannet med barnets forutsetninger, — gjennom foreldre, på søndagsskolen, i bibeltimene på folkeskolen. Senere ble det verre og godta forklaringene, de ga ikke lenger samme gjenklang. Men i motsetning til mye annet vi lærte dengang, har disse holdninger sjelden fått anledning til å modnes og forstås i lys av det voksne livs muligheter. Våre religiøse forestillinger tilhører som regel ennå barnets nivå. Hvor vanskelig er det ikke å snakke om Gud uten å bli flau og forlegen, famlende og klosset? Ikke noe galt i det i og for seg, men det skyldes nok mer enn at Gud er vanskelig å snakke om. Det skyldes vel like mye at vi uhyre sjelden har møtt mennesker som er avklart på denne livs-

problematikk, mennesker som i sitt liv har gitt form til det av Gud som klinger i sinnet på en vis og gjennomarbeidet måte.

Kirken må bære mye av ansvaret for dette, den har sviaktet en oppgave den kanskje ikke lenger makter å fylle. Kirken er tross alt den institusjon i vårt samfunn som er satt til å være spesialist på religiøse forhold. At den i så liten grad synes å fostre personligheter som med naturlig autoritet står frem som religiøse ledere, verd å lytte til, kan neppe bare forklares med at moderne mennesker ikke er interessert i Gud. Det kan også vært noe med bærerne av budskapet, og den renhet og kraft de kan gi det. Det er kanskje for ofte man ensidig fokuserer på at samtiden er så lite åpen og mottagelig, — at kirken har budskapet, men få vil høre. Muligens ville flere lytte dersom den indre inderlighet og kontakt var mer levende.

Det er lenge siden vår kultur som helhet har forholdt seg alvorlig interessert til det religiøse, lenge har annet stått i sentrum. Og restene av det som kanskje en gang var levende erkjennelse, synes idag fragmentiske. Det er lite vi har fått overlevert som aktiv hjelp og støtte til modent å følge religiøse impulser. Et slikt møte er dårlig forberedt.

Og vi lar oss så lett lure, lar oss forføre av egen umodenhet og falske profeter. Det er for eksempel en enkel sak for gurun fra India å imponere når vi først tar ham seriøst — fremmed klesdrakt og utseende, skrytende av manges tusenårig trdisjon og en metafysikk som besnærer med løfter om de høyeste guddommelige tilstander. Vi gisper over hvor fantastisk han er, hvor utvalgte vi er osv. For innerne selv kan det virke banalt og platt, de har en kultur hvor det å forholde seg til slikt har vært del av hverdagen i uminnelige tider. For oss er det fremmed, nytt og fasinende, men vi mangler indernes kulturelle erfaring til å bedømme verdien. Og når så det mennesket som gir seg hen opplever snev av det gurun snakker om — enten ekte følt eller født av

intens forventning — er det utrolig hva denne opplevelse kan få av kosmisk betydning og bli noe man er villig til å bygge svært mye av sitt fremtidige liv på. Tilsynelatende fornuftige, intelligente og velutdannede mennesker kan bli nesten utrolig naive når de først faller for en guru. Ikke få som har vært innom forskjellige gurugrupper og andre esoteriske sammenslutninger, har reagert på den nesegruse beundring av noe som nesten virker som fantasispinn.

Mange guruer spiller på Vestens umodne forestillinger og oppnår å bli dyrket på slikt grunnlag — og eleven kommer lenger og lenger bort fra seg selv. Men selv om gurun eller den åndelige veileder er ekte nok, er det lett for tilhengerne å komme inn i samme stemning, — men da har forhåpentligvis gurun evnen til å bryte gjennom og få utviklingen inn i sunnere klima. Den erfaring kulturen ikke gav, må man nå gjøre.

La oss ta et eksempel på umoden religiøsitet fra mer hjemlige åndsbaner, og siden bruke det for å utdype vårt tema. Det er greit at man i søken etter Jesus kan ta i bruk de evner Gud har gitt en, men når man hører at bønnegrupper her i landet som driver forestillingsøvelser fra Jesu liv, enser lukten av høvelspon som tegn på hans nærvær — Jesus var jo tømmermannssønn! — da må man ha lov til å stusse. Likedan når en pike fra samme kristne gruppe forteller hvordan Jesus var helt nær og holdt rundt henne.

GUD I STOLEN

Litt kjennskap til psykoterapeutiske teknikker à la Fritz Perls' *gestaltterapi* og Carl Gustav Jungs' *aktive imaginasjon*, får mange «frelstes» forståelse og tolkning av sine «åndsopplevelser» til å virke naiv og umoden. La oss bruke gestaltterapi for å belyse.

Gestaltterapi er utviklet i Amerika og er blitt populært som middel til personlig vekst for friske mennesker. Det er en måte å arbeide med indre gestalter, — indre forestillingsfigurer. Rent

konkret kan det arte seg slik: to stoler står oppstilt rett overfor hverandre, den person som er i ilden sitter i den ene. Han bringes så av terapeuten inn i en samtale mellom to forskjellige sider av seg selv. Disse indre gestaltene spiller han vekselvis ved hver gang å bytte stol. For eksempel kan man på denne måte ha en samtale med sin mor, — ikke slik hun virkelig er, men slik hun er i ens fantasi. Eller man kan snakke med Over-jeget, et lavt selvbilde osv. osv. Man prøver altså å bli kjent med uferdige forestillinger og hvordan de mer eller mindre skjult gjør sin innflytelse gjeldende på oss.

De som har «sittet i stolen» slås ofte av hvor virkelig og levende det indre fantasiunivers med alle slags gestalter kan bli, og hvor mye overraskende de kan finne på å si. Men det er viktig å huske på at alt spiller seg ut i intrapsykisk univers, intet prøves mot virkeligheten. Verdien og målet med slike øvelser er ikke å bli konfrontert med virkeligheten slik den *egentlig* er, men hvordan vi *tror* den er. Og det er gjerne noe ganske annet.

Tankegangen kaster også lys over vårt tema. Man kunne tenke seg å bruke samme metode til for eksempel å holde samtaler med Jesus, eller dra på fantasireise til det Hellige Land. Det kunne bli en opplevelse sterk og virkelig nok, — men ville det være Jesus man treffer og snakker med? Vi ville vel snarere møte våre egne forestillinger og projeksjoner om hvem vi tror, håper, frykter, ønsker han er osv. Det er som hovedperson i en film for noen år siden utbryter: «When I pray to God, I only find myself talking to myself.» Hvis Gud er en dyp indre realitet, må han også være noe annet og ikke bli skapt «i vårt bilde».

Dette er ikke forsøk på å si at forestillingsøvelser i religionen ikke kan ha verdi og mening, men opplevelsen er en ting — tolking og forståelse av den er noe ganske annet. Selv om religionutøvelsen ikke er forestillingsøvelser, så vil sannsynligvis samme type psykiske

mekanismer være virksomme. Det er de vel mer eller mindre i alle forhold i livet, men kanskje i det religiøse livsfelt har de fritt spillerom og kan lett lure en, fordi oppmerksomheten her er vendt mot noe som ikke så lett kan etterprøves. At samtiden har lite vett på religiøs livsproblematikk, gjør det ikke mindre infløkt. Det blir enormt rom for rare forestillinger og tolkninger.

HVEM ER DE FRELSTE?

De fleste religiøse miljøer i Norge — både kristne og ikke — har liten tanke for å skille klinten fra hveten i religiøse opplevelser, — «frelst» er den som sier og føler det. Men at en slik følelse kan bety svært mye, vet enhver som har erfaring med mennesker i psykologisk sammenheng. Et spørsmål en levende åndsinstitusjon må forventes å reise med evne og innsikt er: hva er behov, projesjoner osv. — ettersom fra hele den personlige historie personen har gjennomlevd —, og hva er ren og ekte åndsimpuls? Det er ingen selvfølge å skille denne konfluens — sammenflyt av Gud og verden. Guds stemme er sjelden så sterk og klar at den ikke kan overskygges og blandes med individets egne påfunn. Og ofte skjer det nok at man *kaller* det Gud, selv om hans andel bare er noen få prosent. At mye ondt er gjort i Guds navn sier lite om Gud, men mye om gjerningsmennene.

Det er vel nettopp å skille Guds tause hvisken fra individets egne uforløste sider på stadig dypere nivåer av innsikt ærlighet og oppriktighet, som er religiøs fordypelse. Og i mange kontemplative tradisjoner er den religiøse opplevelse gjenstand for etterprøving i mange år før man kan si med sikkerhet hva den er verdt, erfaringen må vise sin verdi i menneskets totale ytringer. Mystikeren Johannes av Korset sier et sted at ingen er mystiker i kraft av sine opplevelser, det er man i kraft av sin livsførsel. Har det religiøse engasjement slikt resultat, blir det ikke en fantasiens sovepute, men nettopp å trenge inn det dypest virkelige.

HAR DU LEST DISSE

TEMANUMMER AV

DYADE

- kristen meditasjon
- familien
- kosthold og natur
- filosofi
- ungdomskulturer i 60-årene
- gullalderdrømmer
- yoga
- Mister vi friheten?
(dobl. nr. kr. 12,—)
- Samisk historie og kultur
- Barn og bøker
- Sjøormer
- Eksistensialisme

Sett kryss, klipp ut og send inn til DYADE, Frimannsgt. 22, Oslo 1.

Navn: .....

Adresse: .....

Posted: .....

DEN SOM HAR BEGGE BEINA PÅ JORDA STÅR STILLE

DYADE har kanskje et
begge steder —

stille står ihvertfall ikke den som abonnerer

Er du opptatt av å forme en ny fremtid? Da er tidsskriftet DYADE noe for deg.

— DYADE setter fokus der andre går forbi.

— DYADE fanger opp strømninger på vei frem i vår kultur.

— DYADE tar seg tid til å stanse og lytte — for å få det indre med.

Tidligere har vi hatt temanummer som: Ungdomskulturer i 60-åra, Barn og bøker, Samer i krise, Hva er eksistensialisme?, Yoga, Familieliv, Møter med sjøormen, Natur og kosthold, Kristen meditasjon, Mister vi friheten?, Døden, Gullalderdrømmer.

Planlagte nummer: Gestalt psykologi, Teater, Eksistensiell psykologi m.m.

Abonner idag, og få noe å tenke på seks ganger i året, — det koster bare 40 kroner.

Klipp ut, send inn til DYADE, Frimannsgt. 22, Oslo 1.

Jeg ønsker å bli abonnent på DYADE.

Navn: .....

Adresse: .....

Sogn Folkemuseum
5880 KAUPANGER

DYADE
Frimannsgt. 22
Oslo 1

5000 solgt av ny bok om meditasjon

STILLHETENS PSYKOLOGI

Etter drøye tre måneder i handelen er det bare igjen et par hundre «Stillhetens psykologi» av et førsteopplag på 5000. Boken er også blitt godt mottatt i pressen:

Aftenposten

Erik Egeland skriver i sin anmeldelse 3/2: «Stillhetens psykologi» er et gruppearbeid på knappe hundre sider. Det er blitt en innholdsrik bok. Fra forskjellige innfallsvinkler gir den førstehånds opplysninger om en særegen og betydningsfull bevegelse – ACEM – som er vokst frem på norsk grunn. Denne meditasjonsbevegelsen løsrev seg fra den indiske guru Maharishis internasjonale organisasjon for å utvikle sine egne former basert på erfaringer innenfor vestlig tankegang, i fruktbart samspill med moderne psykologi og norske forhold.

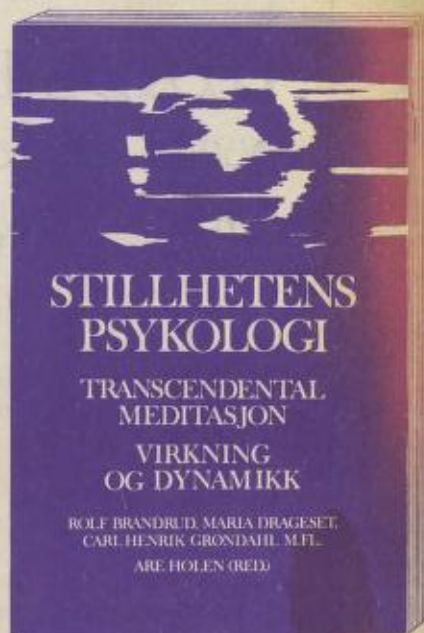
Stavanger & Aftenblad

«Stillhetens psykologi» er ei informativ bok for dei som lurar på kva transcendentale meditasjon er... Transcendentale meditasjon er ingen rask og lettvinnt veg til eit rikare liv. Men metoden kan vera eit viktig element i ein personleg vekstprosess som går over år, ja, over eit liv».

Høgskolelektor Otto L. Fuglestad.

Adresseavisen

Her skriver Christel Charlotte Sørli 28/12 bl.a.: «Bokens budskap er at meditasjon gir avspenning på kort sikt og personlighetsutvikling på lengre sikt. Dette forklares med utgangspunkt i meditasjonserfaring og blir belyst også ut fra psykologisk og medisinsk

kunnskap. Som helhet gir boken et nøkternt og seriøst inntrykk, noe som særlig understrekes av et lengre kapittel om meditasjon og helse. Sett med en legmanns øyne tas her de nødvendige medisinske forbehold... Akkurat det har ikke alltid vært tilfelle i de øyeblikkene jeg har lest om meditasjon.»

”Stillhetens psykologi” er til salgs hos bokhandlere og Narvesens utsalg over hele landet. Direkte bestilling fra DYADE FORLAG, Frimannsgt. 22, Oslo 1. Pris kr. 30,—. 100 sider, illustrert.